

ÇALIŞMA ORTAMI

İŞÇİ SAĞLIĞI
İŞ GÜVENLİĞİ
ERGONOMİ
İŞ HİJYENİ
ÇEVRE
TOPLUM ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ
ÇOCUK EMEĞİ
KADIN
SOSYAL POLİTİKA
NÜFUS
SOSYAL HEKİMLİK

Mart - Nisan 2005 Sayı: 79

İki Ayda Bir Çıkar

- Barış ve Sosyal Güvenlik
- Küçük ve Orta Ölçekli Kuruluşlarda Acil Durum Planı
- Psiko Sosyal Çalışma Ortamı ve Ortak Sosyal Sorumluluk
- "İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu"nun Ardından
  - Gelişmişliğin Neresindeyiz?
  - Dünya, Çocuk Haklarının Neresinde?
  - Genç Kız Evimiz Şehre Tepeden Bakar
    - Kalkınma Kuruluşları
  - İş Sağlığı ve Güvenliğinde Özel Risk Grupları
- Paylaştıkça Zenginleşen Çabalar ve Yaptıklarını Duyurabilme
  - İki Dakika Düşün: Kerpeten ile Kablo Kesimi

İÇİNDEKİLER

- **ÇOCUK EMEĞİ**

Bariş ve Sosyal Güvenlik .....A. Gürhan FİŞEK

- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**

Küçük ve Orta Ölçekli Kuruluşlarda Acil Durum Planı .....Mustafa TAŞYÜREK

- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**

Psiko Sosyal Çalışma Ortamı ve Ortak Sosyal Sorumluluk .....Çev.: Esra ERGÜN

- **TOPLUM**

"İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu"nın Ardından.....Erdoğan BOZBAY

- **YAŞAM**

Gelişmişliğin Neresindeyiz?.....Cihat UYSAL

- **ÇOCUK EMEĞİ**

Dünya, Çocuk Haklarının Neresinde?

.....Gültuğ DALKIRANOĞLU, Emel HASPOLAT, Hediye BOLOVA, Sercan ERBİNEL

- **VAKIF HABERLERİ**

Genç Kız Evimiz Şehre Tepeden Bakar.....Oya FİŞEK

- **KİTAP TANITIMI**

Kalkınma Kuruluşları

- **İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ**

İş Sağlığı ve Güvenliğinde Özel Risk Grupları .....Gülbiye YENİMAHALLELİ-YAŞAR

- **VAKIF HABERLERİ**

Paylaştıkça Zenginleşen Çabalar ve Yaptıklarını Duyurabilme

- **BULMACA**

iki Dakika Düşün: Kerpeten ile Kablo Kesimi

ÇOCUK EMEĞİ BARIŞ VE SOSYAL GÜVENLİK (*)

A. Gürhan FİŞEK**

agf at fisek nokta org nokta tr

Geçen yüzyılda, 30 yıl içerisinde geçirdiği 2 dev savaş, bu dünyaya ders olmadı. Özellikle, ikincisinden sonra dile getirilen insan hakları belgelerinde, çok güzel düşünceler ve yönlendirmeler vardı. Ama ne yazık-ki, bunların önemini gören, uygulanmamaları durumunda yarın için kaygılar taşıyanlar giderek azınlıkta kaldılar. 1944 yılında kabul edilen Philadelphia Bildirgesi'nin beni en çok etkileyen **"güzel düşünce ve yönlendirmelerinden"** biri şuydu: **"Dünyanın neresinde yoksulluk ve sefalet varsa; bu, dünyanın refah içinde yaşayan bölgeleri için büyük bir tehdittir"**.

Yine bununla eş zamanlı Beveridge'in, çağdaş bir sosyal güvenlik sistemi önerirken, yaptığı saptamalar da çok önemli ve etkileyiciydi. Dünyadaki en önemli beş sorunu gözler önüne seriyordu:

- Yoksulluk
- Hastalık
- Bilgisizlik-
- Sefalet
- Tembellik.

Onyıllar geçiyor ama halkın sorunları değişmiyor; yalnızca derinleşiyor ve küreselleşiyor.

Yine yoksulluk dünyanın en önemli sorunu... Birleşmiş Milletler'in yoksulluğu, gelire, sağlığa ve eğitime erişimdeki yoksunluk olarak tanımlamasına katılıyoruz. Yoksulluğun ve yoksunlukların en çok etkilediği kesim, çocuklarımız ve onların sorumluluğunu en çok hisseden anneleri ...

Bugün küreselleşen iki olgu var: Sermaye ve sorunlar...

Para akışına sınır yok; ama insan akışına sınır var. Demek ki yoksul insanın refah içindeki bölgelere gitmesi yasak; ama onların sırtından kazanılan paranın refah içindeki bölgelere gidişi serbest... Eğer yoksul ülkelerin, **"iyi eğitilmiş üstün nitelikli beyinlerini"** de bir sermaye olarak görürsek, onların da refah içindeki bölgelere gitmesi serbest; hatta özendiriliyor.

- Yoksulluğun hapsedilmesi ...
- Beyin göçünün özendirilmesi ...
- Örgütlülüğün ve dayanışmanın yokedilmesi ...
- Sosyal güvenliğin yetersizliği.
- Bölgesel savaşların vahşeti ...

Sağlığı yalnızca bedensel ve ruhsal iyilik hali olarak değil; aynı zamanda sosyal bir iyilik hali olarak da tanımlıyoruz. Çünkü insanlar toplumlar halinde yaşıyorlar ve tek başlarına sağladıkları bir "iyiliğin" kalıcı olması olanaksız. O halde toplumun sağlıklı olması ne demek?

Barışın temeli insana verdiğimiz değerle sağlamlaşır. İnsana verdiğimiz değer de 6 göstergesi vardır: Onun sağlığına, sosyal güvenliğine, çalışma hakkına, eğitim hakkına, insanca bir gelir elde etme hakkına, örgütlenme ve haklarını arayabilme özgürlüğüne duyduğumuz saygı, ona verdiğimiz değer göstergeleridir.

Sağ kalmayı ve sağlıklı olmayı öncelikleyen bir sosyal güvenlik sistemi, barışın güvencesidir.

Huzur içinde olan insanları, savaştıracak hiç bir güç olamaz.

Sosyal güvenliğin olmadığı, sosyal barışın kaybolduğu, yukarıdaki hakların kullanılmadığı toplumlarda çocukları en riskli bölgelerde görmeye başlıyoruz:

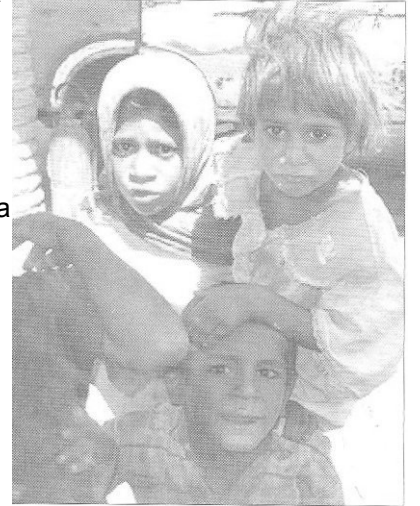
- Parçalanmış aileler
- Aç, eğitimsiz ve sağlıksız çocuklar
- Çocuk emeğinin en kötü biçimleri
- Çocuk çeteleri
- Çocuk askerler

Çocuklar okuldan uzaklaştıkça, hep birlikte oyun kurmak ve oynamak onlar için lüks haline geldikçe, toplum da barıştan ve aydınlık geleceğinden uzaklaşıyor.

Huzurumuzu bozanları, bizi birbirimize düşürenleri iyi görelim.

Onlar toplumun sırtından geçinen fırsatçılardır,

Paranın gücüne karşı insanı güçlü kılacak tek şey, sivil toplum örgütleridir. Yukarıda saydığımız olumsuzluklardan dertli olan o kadar çok ki. Ama sanki birbirlerinden haberleri yok; biraraya gelme alışkanlıkları yok; umutlan yok. Çocuklar, küçük yaştan örgütlerle

tanıştırılmalı ve sorunlarını tek başına değil, hep-birlikte dönüşümün nasıl gerçekleştirilebileceğini öğrenmelidirler.
Barışın yolu sosyal güvenlikten, sosyal güvenliğin yolu da örgütlenmekten geçer.

---

* 10-14 Aralık 2004 tarihinde Lucknovv-Hindistan'da düzenlenen "Uluslararası Birlik ve Barış Sempozyumu"nda sunulmuştur.

**** Prof. Dr. Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Öğr. Üyesi
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Genel Yönetmeni**

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Küçük ve Orta Ölçekli Kuruluşlarda Acil Durum Planı

Mustafa TAŞYÜREK*

(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

Hiç kimse acil bir durum veya felaket olmasını beklememektedir. Özellikle bunlardan herhangi birinin kendilerini, işçilerini ve işini etkileyebileceğini ummamaktadır. Oysa ki, acil bir durum ve felaketler her birimizi, herhangi bir zamanda ve herhangi bir yerde etkileyebilir, sizi veya işçilerinizi, en az beklenen bir zamanda kuruluşunuzu - işyerinizi boşaltmak zorunda bırakabilir.

Kendinizi, çalışanlarınızı ve işinizi korumanın en iyi yolu, beklenmeyeni beklemek ve onlarla başa çıkmak için iyi bir acil durum hareket (aksiyon) planı geliştirmek, gerektiğinde derhal harekete geçmek için bunu rehber olarak kullanmaktır.

Bir işyerinde ani olarak ortaya çıkan tehlike tahmin edilmeyen bir durumdur; işçilerinizi, müşterilerinizi veya halkı tehdit eder; işinizin bozulmasına veya durmasına; veya fiziksel veya çevresel hasara neden olur.

Acil durum doğal veya insan tarafından meydana getirilen - suni - olaylar olabilir.

Örneğin; Sel'ler, Kasırga'lar, Hortum'lar, Yangın'lar, Zehirli gaz kaçakları,

Kimyasalların dökülmesi - saçılması, Radiolojik kazalar, Patlamalar, Sivil karışıklıklar, ve vücudun zarar ve tra-uma görmesine neden olabilecek şekilde işyerinde şiddete maruz kalma.-

Bir acil durum oluşmadan önce, ona karşı koyabilme hazırlığını yapmak , izlenecek en iyi yoldur.

En kötü durum senaryoları için beyin fırtınası gibi yöntemler uygulanabilir. Kendi kendinize şunu sorun.

Eğer.....

en kötüsü olursa ne yapabilirsin, işyerinizin kazan dairesinde ve yakıt depolama sahasında yangın çıkarsa ne yapabilirsin?

Acil duruma hazırlığı aslında iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemleri ve mevzuatı da zorunlu kılmaktadır.

Örneğin;

İş Sağlığı ve Güvenliği Tüzük ve Yönetmeliklerinde; "ilkyardım, yangınla mücadele ve kişilerin tahliyesi, ciddi ve yakın tehlike ile ilgili uyulacak hususlar"ı şöyle belirtmektedir:

" a) İşveren;

1) İşyerinin büyüklüğünü, yapılan işin özelliğini ve işyerinde bulunan işçilerin ve diğer kişilerin sayısını dikkate alarak; ilkyardım, yangınla mücadele ve kişilerin tahliyesi için gerekli tedbirleri alır.

2) Özellikle ilkyardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma ve yangınla mücadele konularında, işyeri dışındaki kuruluşlarla irtibatı sağlayacak gerekli düzenlemeleri yapar.

b) İşveren, (a) bendinde belirtilen **İlkyardım, yangınla mücadele ve tahliye işleri** için, işyerinin büyüklüğü ve taşıdığı özel tehlikeleri dikkate alarak, bu konuda **eğitilmiş, uygun donanıma sahip yeterli sayıda kişiyi görevlendirir.**

c) İşveren;

1) Ciddi ve yakın tehlikeye maruz kalan veya kalma riski olan tüm işçileri, tehlikeler ile bunlara karşı alınmış ve alınacak önlemler hakkında mümkün olan en kısa sürede **bilgilendirir.**

2) Ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlike durumunda, işçilerin işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrılıp güvenli bir yere gidebilmeleri için gerekli **talimatı verir** ve gerekeni yapar vb." *denilmektedir.*

Kısacası işyerlerinde , kurum ve kuruluşlarda acil durum planlarının yapılmasını, gerekli eğitim ve tatbikatların gerçekleştirilmesi ülkemizde zorunlulu duruma getirilmiştir.

Aynı zamanda; **acil durumlara hazırlık ve harekete geçme ; İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ile ilgili Standartlar'ın da koşullarından biridir.**

"{ Kuruluş acil durumlar ve kazaların olma potansiyelini saptamak ve; harekete geçme plan ve işlemlerini düzenlemek, bunlar ile ilgili olarak hastalık ve sakatlık olaylarını önlemek veya hafifletmek için gerekli plan ve yöntemleri belirler ve bunların sürekli bakımını yapar.

Bir kaza veya olay olduktan veya acil durum meydana geldikten sonra Kuruluş acil duruma hazırlık ve harekete geçme plan ve işlemlerini özellikle tekrar gözden geçirecektir.

Ayrıca Kuruluş bu işlemleri pratik bulduğu aralıklarla periyodik olarak test edecektir.}"

Bu şartları ne anlamak gerekiyor?

Amaç:

Kuruluş potansiyel kaza ve acil durum yanıt gereksinimlerini değerlendirmeli, bu durumları karşılamak için plan yapmalı, üstesinden gelebilmek için prosedürler ve süreçler geliştirmeli, planlanan yanıtları test etmeli ve etkinliklerini geliştirmek için araştırmalar yapmalıdır.

Tipik Girdiler:

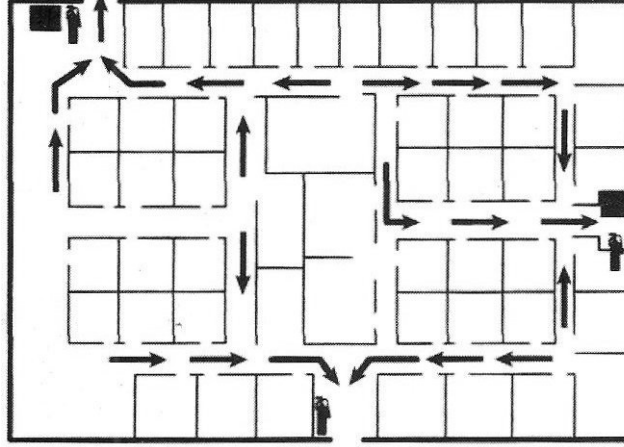
- Tehlikelerin belirlenmesi, risk değerlendirmesi ve kontrol sonuçları;
- bölgesel acil servislerin varlığı, anlaşma sağlanmış acil durum yanıt ve danışma düzenlemelerinin detayları;
- Yasal ve diğer şartlar;
- Yaşanmış acil durum, kaza ya da olaylara ilişkin deneyimler;
- Benzer organizasyonların önceki kaza, olay ve acil durum deneyimleri (öğrenilen, en iyi uygulamalar);
- Acil durum ve pratik uygulamaların gözden geçirme çalışmaları ve sonraki faaliyetlerin sonuçları.

Süreç:

Kuruluş bir acil durum planı geliştirmeli, uygun acil durum ekipmanı belirlemeli ve sağlamalı, yanıt yeterliliğini sistematik olarak test etmelidir.

Acil durum tatbikatları acil durum planlarının en kritik bölümlerinin denenmesini ve acil durum planlama sürecinin bütünlüğünü hedeflemelidir. Masa başı çalışmaları planlama aşamasında yararlı iken pratik uygulamalar olabildiğince gerçekçi olmalıdır. Geniş ölçekli olay simülasyonları da gerekebilir.

Acil durum ve pratik uygulamalar değerlendirilip gerekli görülen değişiklikler yapılmalıdır.

1. Acil Durum Planları

Acil durum planları spesifik acil durum gerçekleştiğinde yapılacakları aşağıdaki işleri kapsayacak şekilde içerir:

- Potansiyel kaza ve acil durumların tanımlanması;
- Acil durumlarda görev alacak kişilerin belirlenmesi;
- Taşeronlar ve ziyaretçiler gibi dış personel de dahil olmak üzere acil durumda kimin ne iş yapacağını detaylı olarak hazırlanması (özel toplanma yerine kimin taşınması gerekeceği gibi);
- Özel acil durum görevleri olan personelin (yangın görevlisi, ilk yardım ekibi, nükleer sızıntı / zehirli madde döküntüsü uzmanları vb.) sorumluluk ve yetkileri;
- Tahliye prosedürleri;
- Tehlikeli maddelerin tanımlarının, konumlarının ve acil durum faaliyetlerinin belirlenmesi;
- Organizasyon dışındaki acil servislerle iletişim yöntemleri;
- Yasal kuruluşlarla iletişim yöntemleri;
- Hayati ekipman ve kayıtların korunması,
- Acil durumlarda gereksinim duyulacak tesis planı, tehlikeli maddelerle ilişkin bilgi, prosedür, iş talimatları, acil durum telefonları gibi gereksinimler.

Acil durum planlarına dış kuruluşların dahil edilmesi, planlarda açık olarak yer almalıdır. Bu kuruluşlara olası müdahale koşulları bildirilmeli ve gereksinim duydukları bilgiler verilmelidir.

2. Acil Durum Ekipmanları

Gereksinim duyulacak acil durum ekipmanları belirlenmeli, uygun miktarda sağlanmalı ve sürekli kullanılabilir halde olmaları için sistematik olarak test edilmelidir.

Gerekebilecek ekipmanlar:

- Alarm sistemleri;
- Acil durum aydınlatma ve güç kaynakları;
- Kaçış araçları;
- Sığınaklar;
- Kritik izolasyon vana, anahtar ve şalterleri;
- Yangınla mücadele ekipmanı;
- İlk yardım malzemeleri (acil duş, göz yıkama yeri vb.de dahil);
- İletişim araçları.

Kişisel koruyucu donanımlar;

- İş güvenliği gözlükleri, kimyasallarla karşı kullanılan iş güvenliği gözlükleri, veya göz koruması için yüz siperleri.
- Baş ve ayakları korumak için baret'ler ve güvenlik ayakkabıları,
- Uygun solunum yolları koruyucuları,
- Kimyasallardan vücudu korumak için; kimyasallarla karşı önerilen koruyucu giysiler/tulumlar, eldivenler, başlıklar ve botlar.
- Aşırı sıcak gibi olağan dışı çevresel koşullara karşı özel beden koruyucuları vb.
- İlave olarak, eğer işçilerinizin göz veya vücutları yakıcı, aşındırıcı, korozif maddelere maruz (sunuk) kalma olasılığı varsa acil duş, göz- yüz duş sistemleri.

3. Tatbikatlar

Önceden belirlenen çizelgelere göre sistematik olarak tatbikatlar yapılmalıdır. Olası olduğu durumlarda dış kuruluşların da tatbikatlara katılımı desteklenmelidir.

Tipik çıktılar:

- Acil durum plan ve prosedürleri;
- Acil durum ekipmanları listesi;
- Acil durum ekipmanlarının test kayıtları;
- Aşağıdaki kayıtlar;
- Acil durum tatbikatları;
- Acil durum tatbikatlarının gözden geçirilmesi çalışmaları;
- Gözden geçirme sonucu yapılan iyileştirme çalışmaları;
- İyileştirme çalışmaları sonucunda elde edilen gelişme.

Geniş çaplı acil durum kontrol planı yapabilmek için; kuruluştta, **Yönetici ve Yönetici Yardımcısı, Koruma Koordinatörü ile birlikte : iletişim, mühendislik - teknik, yangın, tıbbi, personel, koruma, halkla ilişkiler, özel tehlikeler ve taşımacılık konularında servis ve şefleri** olması gerekmektedir.

Özellikle çok az personelin bulunduğu, (yukarıda belirtilen) yeterli ekiplerin oluşturulamadığı küçük ve orta ölçekli işyerlerine örnek olabilecek **BP'nin "Acil Durumlar, Büyük Kaza ...Ne Yapmalı"** talimatını "**Çalışma Ortamı**" okurları ile paylaşalım.

ALARMA GEÇİRME

Bu talimat, personelin herhangi bir acil durumda yapması gereken doğru işlemleri göstermek için hazırlanmıştır. Tüm personel, bu talimatın içeriğini bilmelidir. Kullanımı kolay haliyle, gözle görülebilen ve ulaşılması kolay bir yerde bulundurulmalıdır. Umarız ki hiçbir zaman ihtiyacınızı olmaz. Ancak kazalar olabilir ve **siz** bunlardan biriyle ilgilenmek zorunda kalabilirsiniz.

Unutmayın, **kişisel güvenliğiniz önceliklidir...**

Lütfen kahramanlık yapmayınız. Ve eğer medya bilgi isterse, onlardan kuruluşun - şirketinizin Halkla ilişkiler sorumlusunun / bürosunu aramalarını isteyin.

Eğer acil yardım servisini aramanız gerekiyorsa, aşağıdaki bilgileri vermeye hazır olun:

- 1 - Kaza nerede oldu.... Yerin adı, sokak ve ilçesi gibi kesin detaylara gereksinim vardır.
- 2 - Ne oldu.... Acil yardım merkezi, doğru hizmetleri yardıma gönderebilmek için bu bilgiye ihtiyaç duyacaktır.

Çok önemli bir nokta da, yaralanan insan sayısıdır.

3 - Acil yardım servisinin gerektiğinde sizi arayabilmesi için, telefonun yanından ayrılmayın.

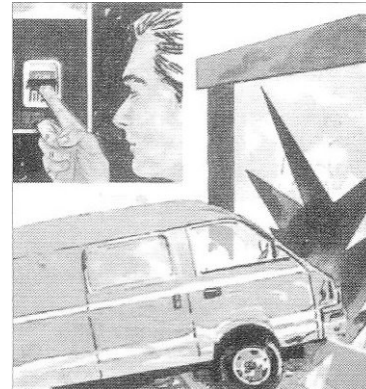
ÇABUK HAREKETE GEÇMEK ESASTIR

CİDDİ YARALANMALAR

1 - Ambulans ve polisi (veya jandarmayı) arayın (112 /155 -156) .Gerekli ilk yardımı yapın.

2 - Yaralı / hasta kişi(ler)nin başka yaralanma tehlikesinden uzak olduğuna emin olun.

Ağır yaralı veya kendini kaybetmiş kişiyi sadece tehlike içinde ise yerinden oynatın.

Kendinize gelebilecek tehlikeleri kontrol edin.

- 3 - Yöneticinize haber verin.
- 4 - Acil yardım servisi geldiğinde onlara kazanın detaylarını anlatın.
- 5 - Siz kaza ile ilgilenirken ortaya çıkmış olan kayıpları belgeleyin.

MAL VE MÜLKE GELEN ZARAR

KAZAEN , KÖTÜ NİYETLE VEYA DOĞAL SEBEPLERLE BİR ZARAR ORTAYA ÇIKARSA;

- 1 - Durum müsaitse, etkilenen bölgeye verilen

elektriği kesin.

2 - Durum müsaitse, etkilenen bölgede ürün sızıntısı olup olmadığını kontrol edin ve acil durum kapama sistemini, kullanın.

3 - Eğer bir yaralanma olmuşsa, ilk yardım hizmeti verin / ambulans servisine telefon edin 112'yi arayın.

4 - Hasarın durumuna göre, itfaiye veya polise haber verin.

5 - Acil yardım ve tamir servisi hariç etkilenen bölgeye girişi önleyin.

6 - Eğer bir araç veya şahıs hasara yol açmışsa, isim, adres, ruhsat ve sigorta gibi bilgileri alın. **Sorumluluk kabul etmeyin.**

7 - Yöneticinize haber verin.

YANGIN VE PATLAMA

1 - Hemen acil durum kapamayı (acil aydınlatma hariç tesisin enerjisini kesin) kullanın.

2 - İtfaiye, polis ve ambulans servislerini **110, 155** ve **112**'yi arayın ve onlara detaylı bilgi verin.

3 - Herkesi güvenli bir yere götürün.

4 - Eğer tehlikeli değilse, yangına maruz kalmış ve yangın nedeniyle fazla ısınabilecek tüp gaz gibi yanıcı şeyleri ortadan uzaklaştırın.

5 - Eğer tehlikeli değilse, yangına rüzgarı arkanıza alarak yaklaşın ve yangın söndürücü ile söndürmeye çalışın. Durumdan uzak durun. Kahramanlık yapmayın.

6 - Acil yardım servisleri hariç bölgeye tüm girişleri engelleyin.

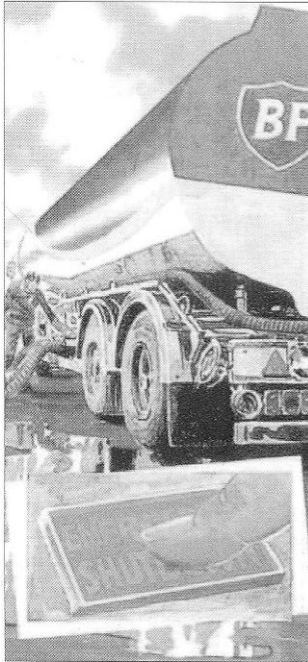
7 - Yöneticinizi arayın.

EĞER BİR ARAÇ YANIYORSA

1 - Eğer yangının ciddiyeti hakkında şüpheleriniz varsa, itfaiyeyi arayın.

2 - Eğer tehlikeli değilse, yangına rüzgarı arkanıza alarak yaklaşın ve yangın söndürücü ile söndürmeye çalışın. Durumdan uzak durun.

3 - Eğer yangın motorda ise şoförden kaporta kilidini açmasını isteyin ve oluşan boşluktan yangın söndürücüyü kullanın. Kaportayı tam açmayın.

AKARYAKIT DÖKÜLMESİ VE SIZINTI

EĞER AKARYAKIT ÜRÜNLERİNİN DÖKÜLMESİ VEYA ANORMAL KOKU SÖZKONUSU İSE:

1 - Hemen acil durum kapamayı kullanın.

2 - İtfaiyeyi ve eğer gerekiyorsa ambulans servisini arayın (110, 112) ve onlara detaylı bilgi verin.

3 - Eğer işe yarayacak-sa, kum ve toprak kullanarak dökülmeyi önleyin.

4 - Acil yardım servisi hariç bölgeye girişleri engelleyin.

5 - Varsa araçların bu alandan itilmelerini sağlayın. **Motor çalışmalarına izin vermeyin.**

6 - Üzerine yakıt dökülmüş kimsenin güvenli bir yere giderek kirlenmiş giysilerini çıkarttığından emin olun. Gerektiğinde ilk yardım yapın.

7 - Yöneticinizi arayın.

BOMBA TEHDİDİ

1 - Bir bomba tehdidini her zaman ciddiye alın.

2 - Eğer bir tehdit alıyorsanız, mümkün olduğu kadar çok bilgi edinmeye çalışın... Özellikle bombanın yeri, neye benzediği ve patlamaya ayarlandığı zaman.

3 - Kimsenin pakete yaklaşmasına ve ellemesine izin vermeyin.

4 - Polis veya jandarma ve itfaiyeye haber verin (**155 veya 156 ve 110**),

5 - Bölgeyi kapatın ve boşaltın, acil yardım servisi

hariç girişi engelleyin ve polis/jandarma yardımı ile civarda oturanları uyarın. Ancak acil yardım servisi tehlike geçti işaretini verdiğinde girişe izin verin.

6 - Yöneticinizi ilk fırsatta arayın.

SOYGUN

Bir soygun olacağı yönünde kuşkulandığınız bir olay gördüğünüz

takdirde... o yerin ve personelin güvenliğini

sağlayın, polisi arayın (155), ve polis gelene kadar ortada görünmeyin. Hiç bir zaman hareketlerinizle kendinizi veya bir başkasını tehlikeye atmayın.

Soygun sırasında :

1 - Bir soygun ile karşı karşıya iseniz, karşı koymayın - parayı verin. Satış paraları düzenli olarak kasaya konularak herhangi bir kayıp en aza indirilebilir. Talepleri karşılayamıyorsanız, hırsız(lar)a sebebini söyleyin.

Sonra :

1 - Alarmı çaldırın.

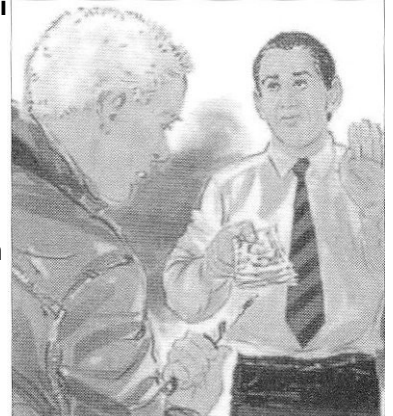
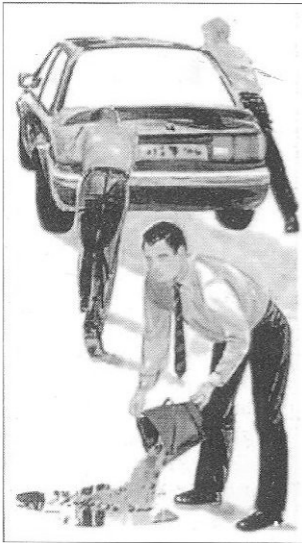
2 - Hemen polisi arayın (155). Onlara ne

olduğunu ve nerede olduğunu anlatın. Hırsız(lar)ın tarifini, kullanılan aracı ve mümkünse ne yöne gittiğini anlatın.

3 - Hırsız(lar)ın bulunduğu kısımlarda hiçbir şeye dokunmayın. Gerekirse ofisi kapatın.

4 - Ofiste bulunan müşterilere polis gelene kadar beklemelerini söyleyin, böylece görgü tanıkları olsun.

5 - Polis hariç markete girişleri engelleyin.

6 - Yöneticinizi ilk fırsatta arayın.

7 - **Olayların oluşumunu ve kişilerin tarifini mümkün olduğu kadar detaylı bir şekilde yazın.... Önemli noktaları unutmak sadece birkaç dakika alır.**

İLK YARDIM

ALEV ALAN YAKITTAN DOLAYI YANAN GİYSİLER:

1 - Kişiyi yanan tarafı üste gelecek şekilde yatırın, gerekirse zor kullanın ve kendinizi korumak için bir battaniye ve palto kullanın.

2 - Bir palto veya battaniyeyi kafaya en yakın noktadan başlayarak sıkıca

vücudun etrafına sararak kıvılcımları söndürün.....**kişiyi yerde yuvarlayın.**

3 - Kişiyi suya batırın ve tıbbi yardım getirin.

ELEKTRİK ŞOKU:

1 - **Ana enerji - güç kaynağı kesilene kadar kişiye dokunmayın.**

Eğer bu olası değilse ve elektrik akımı eklerdeki gibi düşük voltajlı - gerilimli ise bağlantı, tahtadan bir kutu, lastik ya plastik paspas gibi bir kuru yalıtkan üzerinde durularak ve sonra akım kesmek için tahta ve plastik süpürge sapı veya gazete tomarı gibi geçirgen olmayan

maddeler kullanarak kesilebilir. Bunu yüksek voltajda - gerilimde hiçbir zaman yapmayın.

2 - Yanığı sargı veya temiz bez ile sarın, hafifçe bandajlayın ve her zaman tıbbi müdahaleye başvurun.

3 - Her zaman ambulans çağırın ve gerekli ilk yardımı yapın.

YANIKLAR, KİMYASAL YANIKLAR VE GÖZE KAÇAN YAKIT:

1 - Ambulans gelene kadar veya yanık soğuyana kadar bol miktarda soğuk suya tutun. Kimyasal bir yanığı tedavi ediyorsanız, kişinin başka tarafının akan sudan etkilenmediğinden emin olun.

2 - Kirlenmiş giysileri çıkarın. Kişinin derisine yapışmış yanık giysileri **çıkarmayın.**

Kaynak

- Işık- Ferial Amas, OHSAS 18001:1999 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Sistemleri Şartname, (Çeviri ve Format) Ekim 1999.
- OHSAS 18002:2000 , iş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri - 18001 Uygulaması için Rehber, Çev.:Melda Garipağaoğlu Şahin.
- TS 18001 Şubat 2004 , Türk Standardı, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri - Şartlar.
- TS 18002 Şubat 2004, Türk Standardı, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim sistemleri -TS 18001 Uygulama Klavuzu.
- BP Acil Durumlar Büyük Kaza ... Ne Yapmalı - Kitapçık.
- DUPONT, Safety and Fire Protection Reference Guide for Emergency Planning, Printed in U.S.A., REV.1000-2/72
- Chao, Elaine L, Hensaw, John L, How to Plan for Workplace Emergencies and Evacuations, U.S. Department of Labor, OSHA 3088, 2001 (Revised)
- İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine ilişkin Yönetmelik, Resmi Gazete: 10 Şubat 2004 Salı, Sayı: 25369.

* Kim. Müh.; ;

İş Sağlığı ve İşletme Yönetimi Bilim Uzmanı;

Çalışma Bakanlığı Eski İş Güvenliği Müfettişi;(1978-1985)

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Gönüllüsü

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

Psiko Sosyal Çalışma Ortamı ve Ortak Sosyal Sorumluluk İŞ ORTAMINDA STRES VE SAĞLIKLI ÇALIŞMA ORGANİZASYONU

Kari Lindström, (Çev.: Esra Ergün) Barents, Nevvsletter on Occupational Health and Safety, Vol.7 No. 2/2004)

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi ve pazar ekonomisindeki küreselleşme eğilimi, mesleki sağlık ve güvenlik konularında iş yerindeki psikolojik etmenlerin önemini bir hayli arttırdı. En uygun şartlarda psikolojik etmenler bireyi tetikler iş doyumunu artırır, ama tersi durumda ise psikolojik etmenler çoğu zaman kendini sınırsızlık, yorgunluk ve hoşnutsuzlukta artış olarak gösterir. Uzun erimde (vadede) ise bu etkiler iş yaşamında devamsızlık, depresyon ve hatta kimi zaman kas ve iskelet yapısında düzensizlik ve kalp ve damar hastalıklarına yol açar.

Zaman baskısı çoğu işte en önemli stres kaynağı durumundadır. Bu durum, çalışma hızını kontrol edememe, yeteneklerini sergileyememe ve genel çalışma ortamıyla birleştiği zaman aşırı yorgunluğa ve hoşnutsuzluğa yol açmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde çalışanların %56'sı 2000 yılında büyük bir acelecilik yaşadıklarını belirttiler. Bu oran 1995 yılına kıyasla daha fazladır. Finlandiya'da bu eğilim daha açık görülmektedir, fakat bütün ekonomik alanlarda değil. Psikolojik stres kaynakları sağlık çalışanları ve öğretmenlerde daha yoğun görülmekte ve eğilim gittikçe artmaktadır, işyerindeki sosyal etkileşimler de stresin bir diğer önemli kaynağıdır. Psikolojik etmenler olumlu olduğunda hoşnutluğu artırırken, olumsuz olduğunda ise hoşnutsuzluğu ve zorlanmayı artırır, iş yerindeki yardımcı çalışanlarla ilişkiler ve denetleyicilerle olan ilişkiler, bu sosyal etkileşimler arasında en önemlileridir.

Denetleyici ilişkilerinde, sosyal destek ve görev yönlendirmedeki önderlik anahtar rollerdir. Bu tür sosyal stres durumu ise yine hoşnutsuzluğa ve zor bir çalışma ortamına neden olur. Doğaldır ki, çeşitli psikolojik etmenlerin yapısı ve sıklığı iş türüne ve kurumun yapısına göre değişir.

Meslek hayatında zorbalık en tehlikeli sosyal etkileşimdir. Bireyler arası çatışmalar kimi zaman ağır mental sorunlara yol açabilir, tıpkı depresyon ve hatta intihar gibi.

Bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere üretim teknolojilerinde görülen büyük gelişmeler çalışma yaşamında önemli değişikliklere neden olmuştur ve çoğu gelişmiş ülkede gerekli nitelikleri değiştirmiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak emek yoğun ve kol emeğine dayalı işler, az gelişmiş ülkelere aktarılmaktadır. Çoğu durumda önemli endüstri üretimleri bir çok alt firmalarla bağlantılı olarak yapılmaya başlanmıştır.

Yarı zamanlı işler, kısa ve geçici işler aynı zamanda iş güvencesindeki düşüşü, kendileriyle birlikte getirdiler. Özellikle ekonomik büyümenin yavaşladığı veya çöküş dönemlerinde, bireyin işini yitirme riski daha da artar. Ekonomik büyümenin olduğu zamanlarda ise zaman baskısı ve uzun çalışma saatlerinde artış görülürken, düşüş dönemlerinde ise işten çıkarma ve güvensizlikte artış görülür.

Psikolojik ve sosyal açıdan iyi bir çalışma ortamını destekleyici bir hedef olarak kurumsal gelişim ve mesleki sağlık servislerinin bir parçası olarak "sağlıklı çalışma organizasyonu kuralları" uygulaması seçilebilir. Bu organizasyonun karakteristiği ve eylemleri çalışana özendirilecek ve iş yerinde verimini arttıracak nitelikte olmasıdır. Uzun erimde ise, çalışanın iş doyumunun ve sürdürülebilir bir gelişimin güvencesi olacaktır. Sağlıklı çalışma organizasyonunun kuramsal değerlere bağlı bir karar alma süreci ve yöntem pratiğine dayanmaktadır. Temelini oluşturan ilke ise çalışanları bir birey olarak değerlendirme ve görevleri gerçekleştirilmede ve planlamada yeterli kontrol olanağını vermesidir, işyerinde bireysel gelişim ve öğrenim de

ayrıca sağlanabilmektedir, işyerlerinde işlevsel ve yapısal değişim süreçleri izlenmelidir, böylece yeni tip meslekler için de çalışmalar olacaktır. Özellikle iş, aile ve özel hayattaki dengeye dikkat edilmeli ve olası sonuçlar üretilmelidir. Küreselleşen çalışma hayatında çalışanların çeşitliliği ise artı bir kaynak olarak görülmelidir, işyerinde iyi çalışan bir mesleki sağlık servisinin varlığı sağlıklı çalışma organizasyonun yaratılmasında bir garantidir. Daha kapsamlı bir yaklaşımla bireyin sağlığı ve kabiliyeti de hesaba katılmış olur.

Sağlıklı çalışma kurumlarının ilkeleri her ne kadar oldukça hırslı görünse de, çalışanın sağlığı ve doyumunu bir araç olarak seçtiğinden oldukça gerçekçidir. Küresel şirketlerin bir çoğunda izlenen bir eğilim de sosyal sorumluluk etkinliklerini uygulamaktır. Bu etkinlikler daha çok çevresel güvenlik ve yerel halkın eğitim kaynakları gibi konulara odaklanmaktaydı.

Bu eylemlerin ayrıca yerel halkın sürdürülebilir kalkınmasına destek verdiği durumlar da mevcuttur. Bu sektör aynı zamanda çalışanın sağlığını ve hoşnutluğunu de gözetmek durumunda olmalıdır.

Psikolojik stres etmenleri hakkında daha iyi veriye sahip olmak amacıyla, ulusal ölçekte bir izleme sistemi geliştirilmesi oldukça önemlidir. Böyle bir sistem çalışanın sağlığını ve psikolojik gereksinimlerini göz önünde tutan ve bu konularda ilerlemeyi sağlayacak ülke çapında planlama programları hakkında veri toplam konusunda oldukça faydalı olacaktır.

PSİKOLOJİK ÇALIŞMA ORTAMI VE ORTAK SOSYAL SORUMLULUK

Aslaug Mikkelsen, (Çev.: Esra Ergün) Barents, Nevvsletter on Occupational Health and Safety, Vol.7 No. 2/2004)

Küreselleşen pazarlar, fiyatların serbestleşmesi ve aynı zamanda küresel iletişim teknolojileri, yeni bir meslek hayatı için kilit rol oynamaktadır. Uluslararası ticaret, medya ve internetle birlikte değişik kültürlerden insanların yaşama standartları ve hayat kaliteleri, birbirleri hakkındaki bilgileri hiç olmadığı kadar arttı. Bu aynı zamanda insanların ticaret ve endüstri yaşamının olumsuz etkileri hakkındaki bilgilerini arttırmış oldu. Doğaldır ki, ister istekli ister isteksiz olsun küresel ekonominin bütün sonuçları insanlar için iyi şeyler ifade etmiyor olabilir. Zaten özel şirketlerin zihinlerdeki salt kâr elde etme amaçlı yapıları ve soyutlanmış duruşları yönündeki imajları her zaman tartışma konusu olmuştur. Farklı yayım kuruluşları şirketlerin toplumlara yapabilecekleri katkıya ilişkin sahip oldukları politik ve sosyal rollerini göstermek için oldukça çaba harcıyorlar. Bir özel şirketin sosyal ve politik maskelerini ekonomik maskelerinden ayırmak mümkün değildir. Fırsat eşitliğinin yaratılması, fakirliğin azalmasına katkıda bulunulması, çalışanların daha iyi bir çalışma ortamına sahip olması ve sürdürülebilir bir çevreye yapılan katkılar gibi bir çok şirket etkinliği, ekonomik olarak açıklanabilir. Bu arka planda baktığımızda yerel ve küresel sorunlara çözüm arayan sivil toplum kuruluşları sendikaların firmalarda içine girdiği yeni sosyal ortaklık ilişkilerini görebiliriz.

21. yüzyılda ortak sosyal sorumluluk kavramını uygulamak ve tartışmak da oldukça renklenecektir. Sosyal sorumluluk kavramı çoğu zaman bir firmanın uzun vadede topluma yapacağı olumlu etkileri arttırırken olumsuz etkilerini en aza indirmek zorunluluğu anlamında anlaşılmalıdır. İnsan hakları ve çalışma standartları ortak sosyal sorumluluk kavramı için en temel öğelerdir. Anonim sosyal ortaklık şu dört alanın karşılıklı olarak tanınmasında anlam bulur: Ekonomik, yasal, etik ve insancıl sorumluluklar. Bu sorumlulukların bir parçası olarak firmalar İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerine destek vermelidir. ILO anayasasında bu konuya ilişkin, kurumların bağımsızlığı ve ayırım yapılmaması gibi bir çok madde içerir. Dünya Saydamlık Örgütü, Af Örgütü, İnsan Hakları Komisyonu gibi hükümet dışı (sivil toplum) kuruluşları dünya genelinde her zaman insanların hangi koşullarda çalıştıklarına ve yaşadıklarına ilişkin çalışmalar içinde olmuşlardır. Bunlar ve diğer hükümet dışı kuruluşlar şirketlere insan haklarına saygılı olmanın aslında kendi çıkarları doğrultusunda olduğunu anlatmaya çalışıyorlar. Önceden öngörülemeyen politik sosyal olaylar her zaman insan hakları ihlali için bir zemin oluşturmuş; aynı zamanda şirket karlarını da olumsuz etkileyen etmenlerin başında gelmiştir. Şirketlerin sürdürülebilir ve kazançlı bir iş ortamında olmaları

için gereksindikleri şey istikrarlı sosyal, siyasal ve ekonomik ortamdır.

Çalışanlar da hoşnutlarının ve sağlıklarının sürdürülebilirliği için gereksinme duydukları ortam, yine istikrarlı sosyal, siyasal ve ekonomik ortamdır.

Eğer ortak sosyal sorumluluk, modern yönetimin pratiğinde köklendirilecekse yöneticilerin ve çalışanların temel değer sistemlerinin bir parçası olmalıdır; ayrıca onları istihdam eden firmaların başlıca amacı olmalıdır. Firmalar parçası oldukları toplumların ve çalışanların iş güvenliğini ve iş güvencesini sağlamak amaçlı kendi meslek etiklerini ve davranış biçimlerini geliştirmelidirler. Bu davranış biçimleri doğruluk, güvenilirlik, tarafsızlık, sadakat, ihtiyat gibi psikolojik olarak iyi bir çalışma ortamının ön koşulları olan konuları kapsar. Kurumsal ortaklarla olan sosyal diyaloglar, davranış biçimlerinin uygulaması ve geliştirilmesinde başarılı olabilmek için birincil araç olmuştur. Bu aynı zamanda zihinsel çalışma ortamını geliştirecek başlıca öğedir. Çalışanlar kendileriyle ve yöneticilerle konuşabilme olanağına sahip olabilsinler ki, bir sorunla ya da zorlukla karşılaşıldığında inisiyatifi ele alma, birlikte çalışabilme sorunun çözümü ve iletişim gibi alanlarda kendilerini geliştirme fırsatı bulabilsinler. Değişim ve gelişmede en iyi sonuçlar, çalışanların da yönetimin bir parçası yapılması yoluyla elde edilir. Uygulamada, bu, hiyerarşik önderlikten katılıma doğru uzanan, uzun bir dönüşüm süreci anlamına gelir. Katılım insanlara yaratıcı fikirler sunabilmek ve kendilerini geliştirmek amaçlı özgürlük ve mekan tanır; aynı zamanda, işyerinde demokratik bir yapının sağlanmasında, kurumsallaşma, verimlilikte artış ve zihinsel ve fiziksel olarak uygun çalışma ortamı sağlanmasını da kolaylaştırır. Öğrenme fırsatları, karar yetkileri ve sosyal destekler, hem işyerinde sağlığı destekleyen hem de uygun çalışma ortamı sağlayan anahtar etmenlerdir. Hiyerarşik sistemlerde özgürlüğe ilişkin bir kuşku bulunurken, sosyal diyaloglar ve demokrasi her çalışanın gösterebileceği bir güven ve yeterliliğin bir işareti durumundadır. İnsan kaynaklarının, yenilik ve üretimdeki önemini vurgulamak için insan sermayesi kavramı kullanılmaktadır. Bu tür bir insan tanımı ve eğitim düzeyleri istikrarlı firma ve toplumların önemli bir bileşeni durumundadır. Sosyal sermayeye güven, sevgi ve ilişkilerin yarattığı bir zenginlik olarak insan sermayesi kavramından ayrılır, bir başka deyişle önemli rolleri yaratıcı ve uyumlu bir şekilde organize edebilme yeteneğidir. Ortak sosyal sorumluluk ve sağlığı destekleyen psikolojik çalışma ortamı bağlamında bakıldığında her çalışanın kendi görevleri dışında meslektaşlarının başarılarına katkıda bulunmak ve diğer ülke çalışanları için bir şeyler yapabilmek gibi bir sorumlulukları vardır.

TOPLUM
KASTAMONU YAZILARI: 2
"İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu"nun Ardından

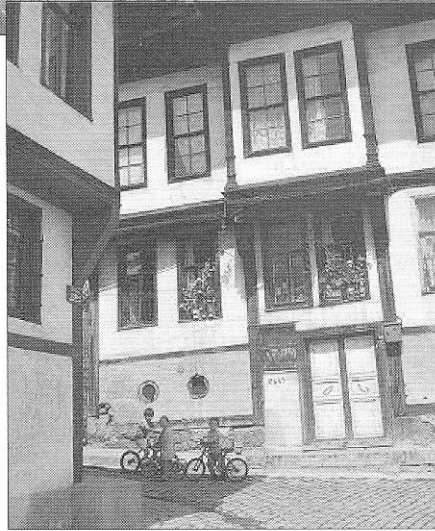
Erdoğan BOZBAY*

Kastamonu, 22. Aralık. 2004 Çarşamba günü bir sempozyuma daha ev sahipliği yaptı. İş Sağlığı ve Güvenliği konusundaki uygulamalar, yenilenen kanunlar, iş yerlerinde alınan önlemlerin tartışıldığı toplantıda, birkaç ay önce on dokuz kurban verdiğimiz Küre yakınlarındaki maden kazası, sendika temsilcisi tarafından bir kez daha gündeme getirildi.

Bürokratlar, işverenler, işçi sendikası temsilcileri, TMMOB üyeleri, basın, davetliler, izleyiciler hepsi salondaydı. Olmayan sadece on dokuz tane görev şehidi işçinin geride bıraktıklarıydı. Belki de bir tek ben vardım onlar adına, karmaşık duygularla toplantıyı sonuna kadar izleyen, gelgitler içinde bocalayan... Ama kimseler farkıma bile varmadı.

Olay, bir çoğumuz için duyduğumuzda yüreğimizi burkan, bir süre sonra küllenen acı bir haberdir sadece. Televizyonda ve basında bol bol görüntülerini izlediğimiz, cami avlusunda sıra sıra dizilmiş ve bayraklara sarılmış on dokuz tabut. Oysa, daha düne kadar hepsi aramızda yaşayan, canlı, kanlı, hayat doluydular. Peki kimdi onlar? Yaşları kaçtı? Nelere sevinir, nelere üzülürlerdi? Onların da gelecekte beklenenleri var mıydı? Geride kimleri bıraktılar? Gözü yaşlı, boynu bükük anneler, babalar, eşler, hele de çocuklar, feryatlar, ağrılar? Elbette, başta iş verenler olmak üzere, S.S.K, sendikalar, arkadaşlar, eş, dost, akrabalar yardım elini uzatarak maddi destek sağlayabilirler. Ama ömür boyu içlerinden söküp atamayacakları, her duyduklarında yüreklerinin yanacağı "**Baba özlemi**"ni kim dindirebilecek, "**Baba sevgisi**"ni kim giderebilecek? İşte o olanaksız.

Amacım kimseleri üzmemek, acılarını tazelemek değil. Ama itiraf etmeliyim ki, bu toplantıda duyduklarım, bir anda beni yıllar öncesine götürdü. Bir iş kazası sonucu

*Fahri ÖZBEK
(Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi'nden)*

Fahri ÖZBEK (Kastamonu Kent Tarihi Müzesi Arşivi'nden)

babasını yitiren biri olarak; babasızlığı yaşadığım ilk anın duygularını, geride bıraktığı boşluğu, bir de benim ağzımdan dinlemek ister misiniz? **SAAT 16.27**

Coşkulu kutlamalar henüz sona ermişti. Sevgili **Seniha** ablaların yeni taşındığı çarşı içindeki evin terasından, unutulmaz bir bayrama tanıklık etmiş, törene katılanların heyecanını içimizde hissetmiştik. Yürüyüş kolunun ardından, tören bandosu henüz alanı terk etmemiştik ki, kapı zili uzun uzun çaldı. Alt katta oturan komşumuzu

karşımızda görüverince doğrusu şaşırmıştık. Bizleri ta buralarda aramasını gerektiren sebep ne olabilirdi ki? Bizleri daha fazla merakta bırakmamak için, gözlerini hafifçe benden ve annemden kaçırarak, sözcükleri bir çırpıda sıralayıverdi ."**İbrahim Abi iş kazası geçirmiş de...**" Telaşlandığımızı görünce bizleri rahatlamaya çalıştı kendince. "**Yok yok, merak edilecek bir şey yokmuş.**"

Oysa hareketlerindeki tedirginlik hiç de öyle söylemiyordu.

Yıllardır düşünür dururum. O dört beş katlı apartmandan nasıl indik, hastaneye neyle ve kimlerle gittik, hiç anımsamıyorum. Unutamadığım tek şey nöbetçi doktorun yüzü ve kulaklarına mih gibi saplanan gür sesiydi. Görevli memurun araya girmesiyle birlikte, hemşirelerle sohbetini yarıda keserek, isteksiz adımlarla bize doğru yönelişi hala dün yaşanmış gibi gözümün önünde. Ya, yüz ve tavırlarındaki gerginlik... Lafı fazla uzatmadan, sözcüklerin üzerine basa basa, "**Bize geldiğinde zaten eks olmuştu.**" Tümce-siyle durumu özetleyip, üstlendiği sevimsiz görevi yerine getirmiş oldu kendince. Söylediklerinden pek bir şey anlamadığımızı, şaşkın şaşkın yüzüne baktığımızı görünce de, ruhsuz ve duygu yoksunu bir ses tonuyla -ya da bana öyle geldi-, "**Yapacak bir şey yoktu zaten**" diye ekleme inceliğini de (!) gösterdi. Belki de haklıydı.

Sıkça karşılaştığı bu türden olaylar onun için yüreğini nasırlaştırarak kadar sıradandı. Ya bizim için... O zaman anlamıştım ki acı gerçekle yüz yüzedik. Şu andan itibaren bizler babasız, annem eşsiz, evimiz direksiz kalmıştı. Doktor bey, bizi acılarımızla baş başa bırakarak hızla yanımızdan uzaklaştı. Biraz olsun teskin edip yatıştırmak yerine, yarım kalan sohbetini sürdürmek üzere hemşirelerin yanına dönmeyi yeğlemişti. Aklına sonradan gelen bazı eklemeler için tekrar yanımıza gelmektenense, karşıdan seslenmeyi de ihmal etmemişti. "**Üzerinden çıkanları görevliden alabilirsiniz.**" Elimizde emanetler hastaneden ayrılırken, ayaküstü sürdürülen keyifli sohbet tüm canlılığıyla halâ sürüyordu. "**Akşam ki konsere gidiyor muyuz?**"

Doktorun davudi sesinden bana kadar ulaşan bu son sözcüklerle birlikte başım hafiften döner gibi olmuş, zaman yine kopmuştu. Hava boşluğuna giren uçak gibi sallanıyor, kış ortasında, paltosuz, ayakkabısız dolaşan sokak çocuğu gibi titriyor, açık denizde kutup yıldızını yitiren denizci gibi korkuyordum. Bir yandan içse! karabasanlarımla baş etmeye çalışırken, bir yandan da annemin ve kardeşlerimin karşısında daha güçlü görüne-bilme iç telkinleriyle, giderek büyüyen babasızlık boşluğunu doldurmaya, onun misyonunu üstlenmeye hazırlanıyordum. O gece, Kütahya'nın üzerine çöken zifiri karanlıkta annemle birbirimize yaslanarak, nasıl da yıkılmadan evin yolunu bulabildik, halâ şaşarım. Küçük kardeşlerimi kimler getirdi? Onca insan, bu kadar kısa sürede nasıl haberleşip bizim evde toplandı? Kimlerle ne konuştuk, neleri paylaştık, bundan sonra neler yapacağımızı kararlaştırdık? Hiçbirini anımsamıyorum. Beynim, ruhum, bedenim uyuşmuştu sanki. Arada bir kendime geldiğimde gözlerim öncelikle annemi, ardında da kardeşlerimi arıyordu nedense. Ya onlara da bir şey olursa korkusu muydu buna sebep, bilmiyorum. Bu durum, sabaha kadar kaç kez yinelendi durdu kim bilir...

Oysa güne ne kadar da keyifli başlamış, ılık sonbahar güneşine gülümseyerek nasıl da içten bir merhaba demiştim. Kim derdi ki, bundan böyle, her geçen yılla birlikte daha bir köklenip gelişecek Cumhuriyet Bayramı kutlamaları, bana babasızlığı anımsatacak, ona duyduğum ve giderek artan özlem günlerine dönüşecek.

Hastane görevlisinin verdiği paketten neler mi çıkmıştı? Sendika kimlik kartı, içinde birkaç fotoğraf, son ayın maaş bordrosu, birkaç ödeme makbuzu bulunan deri bir cüzdan, yine deriden yapılmış bozuk para cüzdanı, tespih, namaz takkesi, esans şişesi, bir camı kırık güneş gözlüğü, mendil, not defteri ve kalem. Başkaları için sıradan, her hangi bir gündü o gün. Ya bizim için! Takvimlerin görevi sadece 29 Ekim 1967'yi, günlerden cumartesi olduğunu mu göstermekti? Keşke öyle olsa yalın ve basit olsaydı. Oysa, cebinden çıkan saat bile bunun böyle olmadığına tanıktı. Akreple yelkovan, zamanın durduğu anın dehşetiyle aynı yerde çakılıp kalmıştı. Yıllarca kendisini özenle taşıyan işçiyi yitirmenin acısıyla, hiç sesini çıkarmadan ve kıpırdamadan ve asıl işini unutarak, ona olan son görevini, vakur bir saygı duruşuyla sürdürüyordu. Zaman, yaşam ve ömürle birlikte cep saati de 16.27 de durmuştu...

---

* Jeomorfoloğ

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Siz de Çocuk Dostumuz musunuz?

Çalışmalarımızı sizlere düzenli aktarabilmek ve sizin çalışmalarımıza katkılarınızı da daha düzenli hale getirmek için yeni bir birliktelik tasarladık: Çocuk Dostu'muz olursanız hem Çalışma Ortamı dergimizi, hem de kitap yayınlarımızı düzenli olarak alabileceksiniz. Sizden beklediğimiz katkı üç ayda bir **10 milyon TL**. İsterseniz yıllık toptan da ödeyebilirsiniz. **Çocuk Dostu** Sertifikanız size ilk ulaşan yayınımla birlikte gönderilecektir.

Hazırlanmakta Olan Yayınlarımız:

1- Cumhuriyetin Anıt Kurumları Dizisi

- Çocuk Esirgeme Kurumu
- RSM Hıfzıssıhha Okulu ve Nusret H. Fişek
- Kamu İktisadi Kuruluşlarının Çıracak Okulları
- Çocuk Emeği Kaynakçası

2- Bilim ve Eylem Dizisi

- Sağlık – Güvenlik-Çevre

VAKIFLAR BANKASI

1- OSTİM Şb. (TL. Hesabı) No: 201 48 18

2- Çankaya Şb. (TL. Hesabı) No: 202 58 08

3- Çankaya Şb. (USD Hesabı) No: 281-402 58 09

4- Çankaya Şb. (Euro Hesabı) No: 281-4032406

5- Posta Çeki

PTT YOLU

: 102965 (Fişek Enstitüsü)

KREDİ KARTI

Kredi kartınızla katkıda bulunarak "**çocuk dostları**"mız arasına katılabilirsiniz.

Kredi kartı numaranızı, "CVC2 (kartınızın arkasındaki son üç rakam)" ve son kullanma tarihini bildirmeniz yeterli.

Lütfen katkılarınız sonrası adresinizi bize bildiriniz. **Faks: (0312)425 28 01** ve

e-posta: cocukdostumuz@fisek.nokta.org.nokta.tr

İKİ DAKİKA DÜŞÜN

Sayfa 33'ün yanıtı

Ne yapılmalı?

Kablo kullanımını fabrikalarda olduğu kadar evlerde de yaygın. Bazı durumlarda kablo uçları kesiklere yol açmakta ancak en önem verilmesi gereken konu kablonun neden olacağı göz ile ilgili kazaların önlenmesi. Kabloların tutuldukları yerler göz hizasında olmamalıdır. Ayrıca kablo uçlarının kesme işlemi sırasında fırlamalarını önleyici tedbirler alınmalıdır. Kazaların önlenmesi için malzemeler bağlandıktan sonra kablo uçları aşağı doğru kıvrılmalıdır. Burada olduğu gibi, göz için risk oluşturabilecek işleri yaparken daima işe uygun güvenlik gözlüğü kullanılmalı, işe eldiveni ve iş güvenliği ayakkabısı kullanılması da ihmal edilmemelidir.

YAŞAM

Gelişmişliğin Neresindeyiz?

Cihat UYSAL*

Doğa bilimleri ile sosyal bilimler varolma nedenlerinden giderek uzaklaşmakta. İnsanoğlu bunları bir araya getirmeyi bir türlü beceremiyor. Her defasında bir engel bu buluşmayı geciktiriyor. Oysa, gerçeklere ilişkin bu iki bilgi dünyası insanlar tarafından ortaya konmuş.

Bir çoğu birbiriyle ilişkilendirilmiş. Geliştirilmesi için benzer yöntemler kullanılmış.

Hatta, her ikisi de akılcı bir zemine oturtulmuş. Ne var ki, sonuç ortada. Kuşkusuz, bu sorun tüm insanlığı ilgilendiriyor. Mühendisliği, ekonomiyi, sosyolojiyi, hukuku ... sorunların çözümünde yalnız bırakarak bir sonuca varılamayacağı artık anlaşıldı. Ne var ki, bunu anlayanların aynı zamanda herkes ile paylaşmayı becermesi, herkesi bu konuda ikna etmesi hiç de kolay olmayacak gibi.

İnsanlık tarihini gözönüne alırsak, sorunları böylesine tüm insanları kucaklayacak biçimde çözmeye düşüncesi oldukça yeni sayılır. İnsanoğlunun, nerede ise tüm dünyaya sesini duyurma süreci, bir sömürge düzeni ile, Britanya imparatorluğu ile birlikte başladı.

Daha önceki egemenlikler daha yerel ve çoğu insanın haberi olmadan sürüyordu. Bugün ise, özellikle teknoloji ile ilgili sorunların boyutları, tüm dünya için olumsuz koşullar üretmiş durumda.

Büyük sanayi devrimi bu oluşumun baş aktörü. Bu sürecin insanlık için çok iyi mi yoksa, çok kötü mü olacağı henüz ortaya çıkmadı. Bugünkü gidiş pek iyi görünmüyor. Ancak, bu konuda kötümser olmanın pek yararı olmadığı için, daha kötüsünü düşünmek yerine, daha iyisine erişmeyi hedeflemek en doğrusu. Bu hedefe yönelik çaba tüm dünyada yaygınlaşıyor. Kötülüklerin egemenliğini sağlayan teknolojik gelişme aynı

zamanda sorunların çözümü için de temel dinamik olacaktır. Çünkü, bu hızlı değişimin kökeninde insani olanın öne çıkarılması hedefi, etik ilkeler kavramının geliştirilmesi ile olanaklı hale gelecektir. Ne var ki, ülkemizde bu kavramın gerekliliği hatta zorunluluğu teknik elemanlarca bile yeterince tartışılmamıştır. Teknoloji üretim ve tüketim ile her yere boy gösterirken, eski bir deyişle bizi vezir de rezil de edebileceği yeterince ayırt edilmemektedir. Dünyada, sorunun ulus sınırlarını aştığını gören küçük bir azınlık, klasik demokrasinin de artık kullanılamaz hale getirilmesi nedeniyle, bir uzlaşma ortamını sağlayacak koşulların nasıl oluşturulabileceğinin yolunu aramaya başlamıştır.

Yazdıklarımı izleyenler bilir, bütün, parça ilişkisini vurgulamanın çağrışımlarından yararlanmanın, derdimi anlatmanın iyi bir yolu olduğunu düşündüğüm için genellikle yazılarımda genel ve özel sorunları yanyana getirmeye çalışıyorum. Yukarıda sözünü ettiğim teknoloji ve etik kavramlarının oldukça alt sınırlarında yer alan bir konu ile yazımı sürdüreceğim. Değerlendirme ölçütleri "insan için" hedefi ile birbirine yaklaştıkça, teknolojinin insan için kullanılması sağlanacak, doğal bilimlerle sosyal bilimler yanyana gelecektir.

Çevre ve Orman Bakanı Osman Pepe geçenlerde bir açıklama yaptı.

Türkiye'de 3225 belediyenin 310'unda standartlara uygun kanalizasyon

şebekesi, 127'sinde arıtma tesisi var imiş. Anadolu'nun susuz, atıkları

taşlaşmış dökme mozaik ya da iki taş ve bir çukurdan oluşan helalarını bilenler bile, bu sayıları görünce

kederlenecek, sorunun ne denli büyük olduğuna şaşacaktır. Çünkü, aramızda çok az insan bu durumun

yaygın olduğundan haberdardır. Yerel yönetimlerin yetkilerinin arttırıldığı bugünlerde, bu sorunların ele alınması

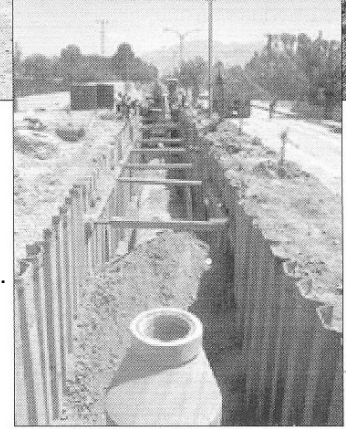
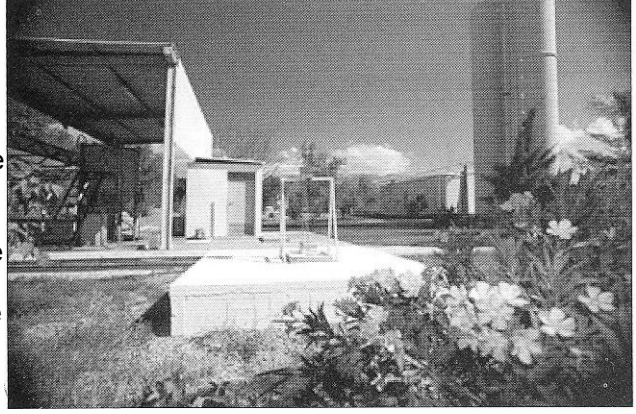
sırasında gerek projeci, gerekse uygulamacı meslektaşlarımız ya da kamu kurumlarımızın yerel yönetimlerle

paylaşacağı bilgiler ciddi bir değerlendirme süzgecinden geçirilmelidir.

Önümüzde, yapılacak kanalizasyon ve özellikle arıtma sistemlerinin bölgelere göre sistem seçim,

değerlendirme ölçütleri, yapılanlardan çıkarılan dersler de gözönünde tutularak güncellenmelidir. O zaman

uygarlığın neresinde olduğumuzu kendimize daha rahat sorabiliriz.

* Mim. Müh.

ÇOCUK EMEĞİ

Dünya, Çocuk Haklarının Neresinde?

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı Çocuk Haklarını İzleme Grubu*

Çocuk Haklarını İzleme Grubu Kuruldu :

Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı içinde, genç gönüllülerimizin öneri ve çabalarıyla, Çocuk Haklarını İzleme Grubu kuruldu. Yalnızca ülkemizde değil, dünyada çocuğun değerini, haklarının ne ölçüde yaşama geçirildiğini izleyeceğiz ve sizlere duyuracağız.

Çocuk Haklarını İzleme Grubu'nun bulgularını, hem dergimizde, hem de web sayfamızda bulabileceksiniz. Hem haber vereceğiz, hem de haberleri ve durumu sorgulayacağız.

Bugünün büyükleri, her konuda söz ve karar sahibi... Çocuklara, gençlere soran yok... Seslerini duymaya da tahammülleri yok. Ama onların ektiği olumsuzluk tohumlarının, yakıp yıktıkları dünyanın içinde, bugünün çocukları- gençleri yaşayacak. Çocukların ve gençlerin hakları, büyüklerle bırakılamayacak kadar ciddi bir iş.

Çocuk Hakları İle İlgili Uluslararası Çabalar:

- 26 Eylül 1924 Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi'nin Milletler Cemiyeti tarafından kabulü (Uluslararası artan gerilimler ve yeni savaş hazırlıkları, ardından 2.Dünya Savaşı bu iyi niyet belgesinin yaşama geçmesini engelliyor)
- 10 Aralık 1948 insan Hakları Evrensel Bildirisinin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca kabulü (Çocukların hak ve özgürlüklerine yeterince değinilmediği için, yeni ve çocuklara özgü bir uluslararası belge hazırlanması gereksinmesi doğuyor)
- 20 Kasım 1959 Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 78 ülke delegelerinin oybirliği ile kabul ediliyor
- 20 Kasım 1989 Çocuk Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından yine oybirliği ile kabul ediliyor (Geçen 30 yıl içerisinde elde edilen deneyimlerle, ülkeler açısından daha bağlayıcı yeni bir uluslararası belgenin sunulması gerektiğinden yola çıkılıyor)
- 28 Ocak 1990 günü imzaya açılan bu sözleşme, aynı gün, 61 ülke tarafından imzalanıyor.
- 2 Eylül 1990'da 20 ülke tarafından "onaylanarak yürürlüğe giriyor.
- Çocuk Hakları Sözleşmesi Türkiye tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde onaylanmıştır.
- Haziran 1999'da Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Konferansı, "Çocuk Çalıştırmanın En Kötü Biçimleri" hakkında 182 No.lu Sözleşmeyi kabul ediyor. Aradan geçen 6 yıl içerisinde bu sözleşmeyi onaylayan ülke sayısı **153**.

Çocuk Askerler:

(Child Soldiers: New Child Soldiers Global Report 2004, Londra 17 Kasım 2004)

Çocuk Askerlerin Kullanımını Engelleme Koalisyonu, dünya çapında halen 20 nin üzerinde çatışmada çocuk askerlerin kullanıldığını belirten raporunu yayınladı. Rapor, çocukların hemen hemen bütün büyük çatışmalarda hem hükümet tarafında, hem de karşıları yanında savaştırıldığını belirtmektedir. Bu çatışmalarda çocuklar yaralanmakta, kötüye kullanılmakta ve ölmektedirler. Koalisyon, AB hükümetlerini, G-7 ülkelerini ve BM Güvenlik Konseyini bu konudaki başarısız liderliklerinden ötürü suçlamaktadır.

New Child Soldiers Global Report 2004, 2001'den beri 196 ülkedeki eğilimleri ve gelişmeleri ortaya koymaktadır. Afganistan, Angola, Sierra Leone'deki savaşlar sona erse, 40.000 çocuğun seferberlik hali sona erecektir. Ama Sudan ve batı Afrika ülkesi olan Fildişi Kıyısı'ndaki 25.000 çocuğun çatışmaların içindeki yazgısı sürecektir.

Gelişmelere ve BM'de çocuk askerler hareketine olan desteğin artmasına karşın, ülkeler bu sorunu kökünden çözecek bir önderlik ortaya koyamamaktadır. BM Güvenlik Konseyi'nin, çocuk askerliği kınamasına ve bunu yapanların cezalandırılmasına bazı üye ülkeler karşı çıkararak gerçek bir ilerlemeyi engellemektedir. Koalisyon Güvenlik Konseyini çocukları çatışmaların dışında tutabilmek için yaptırım kararları alarak ve çocukları

bu doğrultuda kullananlara karşı Uluslararası Adalet Divanı'na dava açarak acil ve etkili bir şekilde harekete geçmeye davet etmektedir.

Hükümetlerin arkasındaki paramiliter gruplar ve muhalif grupların her biri çocukları çatışmaların içine sürüklemektedir. 2001 yılında gerçekleşen 21 çatışmada 10 binlerce çocuk savaşa zorlanmıştır; silah ve patlayıcı madde kullanımı için eğitilmiştir. Çocuklar, bu çatışmalar sırasında tecavüze, şiddete, kötü muameleye uğramış; ağır işlerde çalışmaya zorlanmıştır. Burundi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Myanmar ve Sudan en azından 10 çatışmada çocukları ön saflarda kullanmışlardır. Kolombiya, Uganda ve Zimbabwe de ise hükümetlerin arkasındaki paramiliter gruplar çocukları asker olarak kullanmaktadır. Endonezya ve Nepal gibi devletlerin hükümetleri ise, çocukları gayri resmi yollardan casus ya da mesaj taşıyıcısı olarak kullanmaktadır. Burundi, Endonezya ve Rusya Federasyonu'nun da aralarında bulunduğu bazı ülkeler de, karşıt silahlı kuvvetlerden oldukları gerekçesiyle çocukları öldürmekte, işkence etmektedir, israil kuvvetleri de Filistinli çocukları kendilerine muhbirlik yapmaları için zorlamakta yada korkutmaktadırlar. Batı hükümetleri, Rwanda ve Uganda gibi çocukları asker olarak kullanan ya da çocukların asker yapılmasını destekleyen ülkelere yaptırımlar uygulayarak çocuk askerliğinin önüne geçmeye çalışmışlardır. Koalisyon hükümetlere, 18 yaşının altındakilerin askeri kuvvetlere dahil edilmemeleri konusunda çağrı yapmıştır. Ancak halen Avustralya, Avusturya, Almanya, Hollanda, Birleşik Krallık ve ABD'nin de içinde yer aldığı 60 kadar ülke 16-17 yaşındaki çocukları yasal olarak silah altına almaya devam etmektedir.

ÇOCUK HAKLARI İZLEME GRUBU SORUYOR.

- 1) *Bu sorumsuzluk dünyanın geleceğini de tehlike altına sokuyor. Yarını göremeyecek olan büyüklerin, yarını yaşayacak çocuklara bunu yapmaya hakları var mı?*
- 2) *Okula gitmesi gereken çocuklar, savaş alanlarında "savaşı ve vahşeti" öğreniyor; acaba silah tekelleri yarınlarını garanti altına almak için savaş alanlarını bir okul olarak mı görüyor?*
- 3) *ABD, AB hükümetlerinin, G-7 ülkelerinin ve bunlardan oluşan BM Güvenlik Konseyi'nin silahlı çatışmalarda çocuk asker kullanımına kayıtsız kalmaları, yalnızca "başarısız yöneticilik" suçlaması ile geçiştirilebilir mi?*
- 4) *Savaşa ya da çatışmaya giden karar süreçlerine kaç çocuk ya da annesi katılıyor?*

SUDAN: DARFUR'DA ÇOCUKLARA KARŞI ARTAN ŞİDDET

(New York, 18 Kasım 2004)

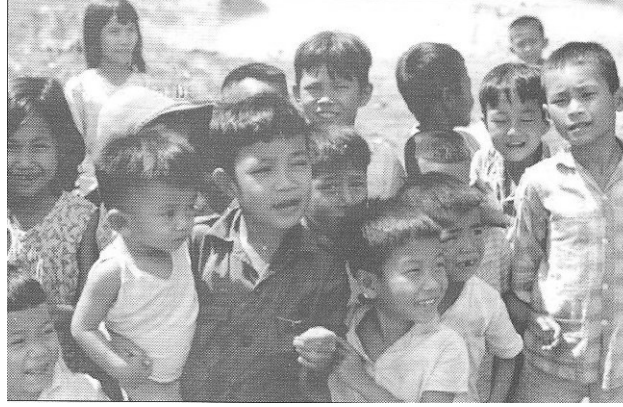
UNICEF'in raporuna göre Sudanlı kadınlara ve çocuklara karşı şiddet, Sudan'ın içinde ve Darfur'daki çatışmalar nedeniyle siviller için oluşturulan kamplarda azalacağına artarak devam etmektedir. Tecavüze uğrayan ve ailelerinden ayrılan çocukları da içeren bu rapor, Sudanın kuzeyin-\ deki ve güneyindeki çatışmaları sona erdirmek ve Afrika'nın bu en büyük ülkesindeki siviller üzerindeki baskıları sona erdirmek için Kenya ve Nairobi'de yapılan olağanüstü toplantıların ardından, BM Güvenlik Konseyi'nin de gündemine gelmiştir. Bölgedeki çalışmalarda, çocuklar, aileleri olmadan, kamyonlarla başka yerlere taşındıklarını ve hükümetin farklı kamplarda onları bir araya getirerek zarar verdiğini belirtmişlerdir. Çocukların yeniden ailelerinden ayrı olarak toplanmaya çalışılması uluslararası insan haklarına ve son zamanlarda Sudan hükümetinin imzaladığı anlaşmalara aykırıdır. BM ajansının belirttiğine göre, silahlı militanlar Darfur'da bir terörist taktik olarak ve topluluk ve aile yapılarının yanısıra birey olarak onurlarını da kırarak, kızlara ve kadınlara tecavüz etmektedir. Bununla birlikte BM Gıda Fonu, Darfur'da acilen çözülmesi gereken yiyecek sorununa ve 2005'te Güney Sudan'da ortaya çıkacak şiddetli kıtlığa dikkat çekmektedir. Fon, barış yapılırsa, kuzeydeki evlerini terk ederek şu anda güneyde bulunanların evlerine dönmeleriyle durumun daha da kötüleşebileceğini bildirmektedir.

ÇOCUK HAKLARI İZLEME GRUBU SORUYOR

1) Savaş yada çatışma ortamında, insanın insana ve de çocuğa yönlendirdiği öfke, uyguladığı zulüm, bir ruhsal bozukluk mudur? Yoksa o insanların, gelecekte de, dost olamamasını sağlamak mı amaçlanmaktadır?

2) BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 18 yaşın altını çocuk olarak kabul ediyor. Çocukları, asker olarak görenlerin ya da zulmedenlerin çocukları yok mu?

---

* Gültuğ Dalkıranoğlu, Emel Haspolat, Hediye Bolova, Sercan Erbinel

VAKIF HABERLERİ

Genç Kız Evimiz Şehre Tepeden Bakar

Oya FİŞEK*

"Keşanlı Ali Destanı" oyununu seyrettiyseniz, eminim aradan bunca yıl geçmesine karşın unutmamışsınızdır. Bir gecekondu mahallesinde geçen olayları, **Haldun Taner** kalemile, **Engin Cezzar**, **Gülriş Sururi** ve **Genco Erkal** oyunculuklarıyla, bu oyun olarak tiyatro tarihimizin kilometre taşlarından biri yapmıştı. Oyun, korunun söylediği bir şarkıyla başlıyordu:

**"Sinekli dağ burası,
Şehre tepeden bakar."**

Bizim, Boztepe Mahallesi'ndeki **Genç Kız** Evimiz de şehre tepeden bakan binlerce gecekondudan biri. Gazi Osman Paşa Mahallesi'nin lüks konutlarında oturanlar, tepelerdeki gecekondulara bakarlarsa, bizim beyaz badanalı, pencereleri ve kapısı mor boyalı evimizi, mor bir çerçeve ve mor renkle yazılmış **"Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Vakfı"** tabelamızı da görebilirler.

Evimiz üç oda bir salon. Odalar da, salon da, mutfak da bir çoğumuzun alıştığı büyüklüğün yansından bile küçük. Hani, nohut oda, bakla sofa derler ya, işte öyle. Ortaya kurduğumuz sobayla ısınıyoruz. Ama hangi gönüllümüze sorsanız, coşkuyla, **"çok güzel, çok sevimli"** diyecektir size.

Odalardan birini, kitaplık ve bilgisayar odası yaptık. En minik odasını da Evi'mi-in sorumlu ablası Sibel'e ayırdık. Sibel, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümünü bitirmiş. O odayı, çoğu kez özel konuşma yapmak isteyen anneler ve kızlarımız için de kullanıyoruz.

Üçüncü odayı derslik gibi düzenledik. O odada kızlarımız ödevlerini yapıyorlar. Hafta sonlarında da aynı odada iki ablası (Melek Bolü ve Sibel Koca) onlara Matematik ve İngilizce derslerinde yardımcı oluyorlar. Yaratıcı drama konusunda Nazlı Koca'nın katkısını sözcüklere sığdırmak olanaksız bence.

Her üçü, kızlarımıza çok önemli olduklarını hissettiriyorlar. Yüreklendeki sevgiyi onlara aktarıyorlar. Tüm gönüllülerimizin de katkılarıyla, kızlarımız, belki de ilk kez, kendilerini çok değerli hissediyor ve kocaman bir sevgi yumağı içinde rahatlıyorlar; özgüvenleri gözle görülür bir biçimde artıyor. "Artıyor" deyince bir mutluluğu daha sizlerle paylaşmak isteriz. Bu üç ay içinde, kızlarımızın ders notlarında yükselme var.

Öğretmenlerin verdikleri ödevleri kitaptan ve internetten yararlanarak yaptıkları için, öğretmenleri de bu gelişmenin farkındalar. Bilgisayarla oynamayı, kitap okumanın hep önünde tuttukları için, önlem almak zorunda kaldık. Bilgisayara süre kısıtlaması getirirken; kitap okuyup, özet çıkaranlara ödül vereceğimizi, onlara Ankara'yı gezdireceğimizi, Anıt Kabir'e götüreceğimizi söyledik. Coşkularını sözcüklerle anlatmak çok zor.

Görmek gerek. Kitap okuma oranı gittikçe artıyor.

Şu anda 52 genç kızımız var. Onlara neden buraya geldiklerini sorduk.

Bakın neler söylediler:

- **Burası sessiz.** Rahatça ödevimizi yapabiliyoruz. Evde kardeşler, televizyon, yani gürültü patırtı çok. Sonra ev işi de var.
- **Burası sıcak.** Masraf olmasın diye evde sobayı geç yakıyoruz.
- Ödevlerimizi yaparken bilmediklerimizi sorabiliyoruz; kitaptan yararlanabiliyoruz.
- Oyun oynayabiliyoruz.
- Hepimiz rahat rahat konuşabiliyor, düşündüklerimizi söyleyebiliyoruz.

- Evde de okulda da hep erkeklerin istediği olurdu. Şimdi, biz de onları çatlatıyoruz. **"Bu ev biz kızların; erkekler alınmıyor"** diyoruz. Burada neler yaptığımızı anlatıyoruz. Çok kıskanıyorlar.

Evet, işte kızlarımızın genç evimize gelme nedenleri kendi deyişleriyle bunlar. Çalışmaları aktardığımız bazı dostlarımız biraz buruk soruyorlar:

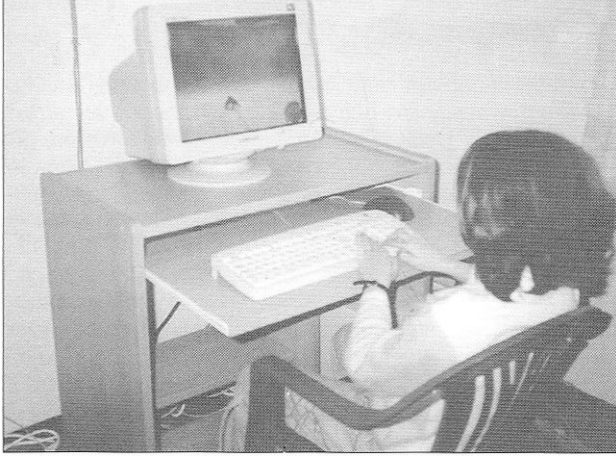
- **"Açılış yaptınız da, bizi çağırmadınız mı?"**

- "Hayır. Evimizi yerleştirmeye çalışırken, kızlar ve anneleri kapımızı çalmaya başladılar. Sorular yağmur gibi, her gün artarak sürüyor. Hele kızları durdurmak olası değil. Milli Eğitim Bakanlığı, okulları bir hafta önce

kapatınca da olan oldu. Kızlar kapımıza dayandı. Zaten onlar için hazırladığımız, onların olan evlerine girip sahiplendiler. Yani kendi evlerinin açılışını kendileri yaptılar." diyoruz coşkuyla. Haberi olmayan dostlarımız da olanları öğrenince, sanırım bizim bu coşkuymuza katılacaklardır. Biz Vakıf gönüllüleri arkadaşlar, güzel şeyler yaptıkça, zorlukları yendikçe, kendimizi alkışlarız.

Genç Kız Evi açılalı üç ay oldu. Her şey çok güzel. Bu hafta yine kendimizi alkışladık. Çarşamba günleri, **Genç Kız Evi**'mizin kapısı annelere açılıyor. Kızını okula gönderen her anneye

üretmesi için iş veriyoruz. Yapınca da, parasını ödüyoruz. Yoksulluğun solgunlaştırdığı yüzleri gülüyor. Yoksulluğu böylesine taşıyabilmek zor iş. Hepsi çok onurlu kadınlar. Birisiyle yaşadığımız bir anı, sizlerle de paylaşmak istiyorum. O yüreği kocaman, içi güzel kadının adın gelin **Zeynep** olsun. Zeynep'in o gün yüzü

bembeyazdı. Ağrısı olduğunu farketmemek de olanaksız. "**Neyin var?**" diyorum, "**Üç gündür kanamam var. Bir de sancı ki sorma !!**" diyor.

"**Doktora gittin mi?**" diyorum. "**Yeşil kartım var. Ama yol parası gerek**" derken, sürmeli gibi duran kara gözlerini kaçırıyor. Boğulacak gibi oluyorum. "**Ben sana yol paranı vereyim**" diyorum utanarak. Utanması gerekenler görmez, duymazken. "**Yok olmaz. Üretmem için verdiğiniz tutakları bitirince bana vereceğiniz parayla giderim**" deyip kaçır gibi uzaklaşıyor. Ertesi hafta tutakları getiriyor; parasını alıyor. Daha sonraki hafta yine soruyorum: "**Gittin mi doktora?**" "**Evet, ilaç yazdı doktor. Bu haftaki tutakları getirdim. Paramı verin de gidip ilaçlarımı alayım**" diyor.

Zeynep'in kanaması bir ay devam etti. Ya biz ona üretecek tutak vermeseydik; ürettiği şeylerin parasını ödemeseydik...

Çoğunun kocası mevsimlik iş görüyor. Kiminin kocasını ekonomik kriz vurmuş. Yani işsiz. Bizim öğrettiğimiz, üretmek için verdiğimiz işler, az da olsa dertlerine deva oldu anlaşılın. Şimdi sizlerden destek bekliyoruz sevgili dostlar. Onların ürettiklerini hep birlikte satacağız. Satmalıyız ki, yeni malzemeler alıp onlara verebilelim.

Çarşamba günleri hem iş yapıyoruz, hem dertleşiyoruz, hem sorunlara çare arıyoruz. Kadın hakları, şiddet, hijyen, doğum kontrolü, üreme sağlığı konularında konuşuyoruz. Bazı konularda uzmanları çağıracağımızı söylüyoruz. Seviniyorlar. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü de onlara bir hafta önce anlattık. İlgile dinlediler.

"Haftaya burada hep birlikte dünya kadınlar gününü kutlayacağız" dedik. Sözü müzde de durduk. 8 Mart'ta börekler, çörekler, pastalar aldık, evimize gittik. Güzel bir sofrayı kurduk, çayımızı demledik, kadınlarımızı beklemeye başladık. Aradan bir hafta geçmişti; ya unuttularsa?! Saat 13.30'da kapı çaldı. Bütün kadınlar bayramlıklarını giymişler; kiminin elinde dolma, kiminin elinde patates salatası, kiminin elinde gözlemesi vs neşe içinde içeri daldılar. Evimiz bir anda ışıltılı oldu sanki. Çoğunun bebeleri vardı. Üretim gününe onlarla gelirlerdi. Ama o gün bebeler yoktu. **"Ne yaptınız bebeleri?"** dedik. **"Dedin ya, bugün Dünya Kadınlar Günü. Kocalara bıraktık"**. Saat 15.00'de okuldan çıkan kızlarımız, küçük kadınlarımız katıldı aramıza. Güldük eğlendik. Kadın olmanın keyfini çıkardık. Boztepe Mahallesi'nin kadınları, ilk kez, bu yıl, tepeden baktıkları şehirdeki kadınlarla birlikte dünya kadınlar gününü kutladı. Boztepe Mahallesi'ne bahar geldi dostlar. Hadi sesimize ses, gücümüze güç katın.

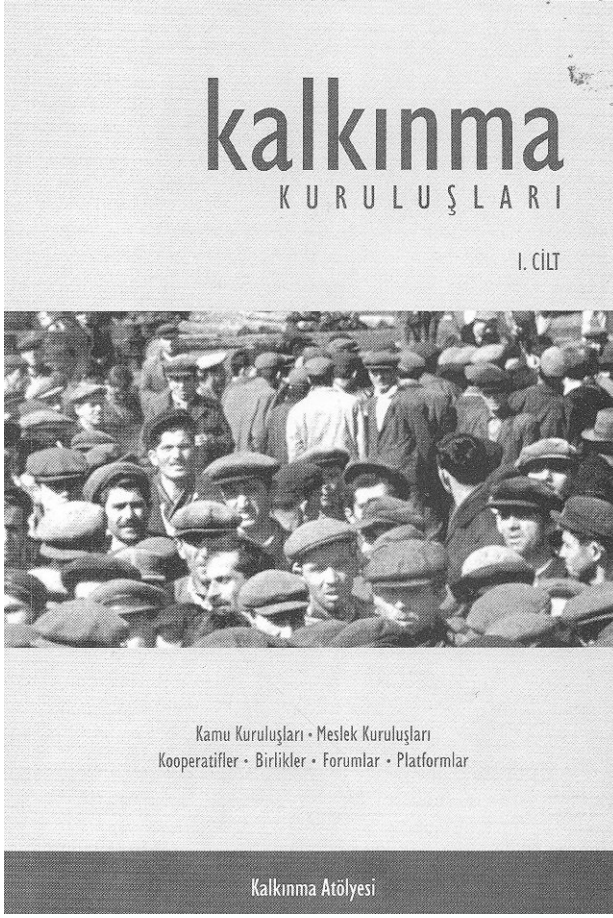
---

* TRT Radyo Çocuk-Kadın Programcısı (Emekli)
Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezi Vakfı Başkanı

KİTAP TANITIMI

Kalkınma Kuruluşları

Editör: Ertan Karabıyık Kalkınma Atölyesi Ürünü 2005

Önümüzde bir sivil toplum kuruluşu ve bir ürün var. Bir kartopu gibi büyüyen bir çaba... kalkınma ülküsünü benimseyen ve buna ulaşmak için çok yönlü çabaların gerektiğini bilenler bir araya gelmiş. Genç, dinamik, deneyimli ve umut dolu.. Kendilerini "üretme, heyecan ve duyarlılığına sahip bir kalkınma grubu olma çabası içindekiler" olarak tanımlıyorlar.

Can kaygısına düşmüş, gündelik yaşam telaşına tutsak olmuş ve uzun erimli politikalar üretilemeyen bir siyasal ortamda yaşıyoruz. "Tezkere", "terör", "teslimiyet", "yoksulluk", "yolsuzluk" sözcüklerinin uçtuğu bu ortamda, "kalkınma" sözcüğü hiç duyulmuyor.

SS ile genç arkadaşlarımız (Bengi Uğuz, Can Gül, Ertan Karabıyık, Gürsel Gündoğdu, Özgür Çetinkaya, Tanju Kuruöz, Tuğba Atalar) "kalkınma"ya dikkat çekiyorlar. Bu kavramı yalnızca ekonomik verilerle açıklayanlar olduğu gibi; onlarca ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel vb göstergenin ortaya koyduğu niceliksel verilerle, niteliksel değişimi açıklayanlar olduğunu belirtiyorlar.

Kalkınma Atölyesi, kalkınma amaçlı çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşlarına yönelik yaptıkları envanter çalışmasında, bu konuda bir bakış oluşturmuşlar. Kalkınma kavramını, insanların ve toplumların, potansiyel güçlerini tanımaları ve kendi geleceklerine yönelik gelişim ve değişim sürecini başlatmaları temelinde ele almışlar.

Böyle bir çalışma çok yerinde olmuştur. Çünkü özellikle son dönemde sivil toplum kuruluşlarına

yönelik bazı envanter çalışmaları yapılmışsa* da "kalkınma" amaçlı sivil toplum kuruluşlarını kavrayan böylesi geniş bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmayla, kalkınma (yerel, bölgesel, ulusal, kırsal, kentsel, çevresel vb) alanında faaliyetler yürüten, farklı statü ve düzeylerdeki kurum ve kuruluşları kuruluş öyküleri, eylemleri ve diğer özellikleriyle tanıtmak amaçlanmaktadır. Böylece, çeşitli düzeylerde proje hazırlığı içinde bulunan kişi ve örgütlere bilgi ve başvuru kaynağı hazırlamak, benzer alan ve konularda eylem gösteren sivil toplum ve diğer örgütler arasında bir iletişim ve işbirliği olanağı yaratmak da düşünülmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının en önemli gereksinmelerinden biri olan dayanışma ve işbirliğinin ön koşulu, birbirinin varlığından haberdar olmaktır. Bu rehber bunu sağlayacaktır.

Ayrıca, Rehber, kalkınma alanında faaliyet göstermek isteyen farklı mesleklerdeki kişi ve gruplara (öğrenci, öğretim görevlisi, gönüllü gruplar vb.) kalkınma ile ilgili tanıtıcı ve yol gösterici bir işlev de ortaya koyacaktır. Kalkınma alanında oluşmuş veri tabanını sistematik bir yayın haline getirmenin başlangıcını oluşturmak da hedefler arasındadır.

Rehber iki ciltten oluşmaktadır. Birinci ciltte kalkınma amaçlı kamu kuruluşları, meslek kuruluşları, tanıtılmaktadır. Kamu kuruluşları arasında bakanlıklar, bağlı kuruluşlar ve özerk kuruluşlar ele alınmıştır. İkinci kitapta ise, sivil toplum örgütlerine (dernek, vakıf), yer verilmiştir.

Rehber, kurum temelinde belirli bölümlerden oluşmaktadır. Başlangıç bölümü genellikle söz konusu kurumun/örgütün kuruluş öyküsünü tarihsel süreçle birlikte anlatmaktadır. Benzer rehber çalışmalarında görülmeyen bu bölüm, kalkınma olgusunun tarihsel surete algılanmasında yol gösterici olacağı düşüncesiyle üzerinde önemle durulan bölümlerden biri olmuştur. Bu kapsamda varolan yayınlardan edinilemeyen kuruluş öyküleri yüzyüze görüşmelerle tamamlanmıştır. Ancak yine de eksikler kalmıştır. Rehberin başlangıç bölümünü, amaç, hedef ve görevleri izlemektedir. Üçüncü bölüm, kuruluşun eylemlerini, program, projelerini; dördüncü bölüm, kuruluşun yakın gelecekte gerçekleştirmek istediği faaliyetleri; beşinci bölüm, işbirliği yaptığı kuruluşları, son bölüm ise, yayınlarını kapsamaktadır.

Bu çalışmayı, yine benzer envanter çalışmalarına da katkı vermiş olan İngiltere Büyükelçiliği desteklemiştir. Kalkınma Atölyesi'ni oluşturan ve kapsamlı-özenli bir çalışma gösteren genç araştırmacı arkadaşlarımıza ve destekçilerine, hizmetlerinden ötürü teşekkür ederiz. Bu çalışmanın, sivil toplum kuruluşları arasındaki iletişimi ve işbirliklerini arttırmasını dileriz.

* *Bu çalışmalar arasında,*

- *Vakfımızın, GAP idaresi'nin isteği ile hazırladığı "Batman'dan G.Antep'e Sivil Toplum Kuruluşları" (www.fisek.org.tr/proje/GAP)*
- *Sivil Koordinasyon Derneđi'nin "Deprem Bölgesi'nde Etkin Olmuş ve Afete Hazırlanan Sivil Toplum Kuruluşları"*
- *İngiliz Kültür Heyeti desteği hazırlanan "İnsan Hakları Alanında Çalışan Sivil Toplum Kuruluşları Rehberi"*
- *İngiltere Büyükelçiliği desteği ile hazırlanan "Kadın Kuruluşları Rehberi"ni*
- *Türkiye Çevre Vakfı'nın "Türkiye Çevre Kuruluşları Rehberi" ile "1001 Gönüllü Kuruluş Rehberi" -Türkiye Ekonomik ve Sosyal Tarih Vakfı'nın hazırladığı "Sivil Toplum Kuruluşları Rehberi"ni (1996 ve 2004) unutmamak gerekir.*

İŞ SAĞLIĞI GÜVENLİĞİ

İş Sağlığı ve Güvenliğinde Özel Risk Grupları*

Gülbiye YENİMAHALLELİ-YAŞAR**

1- Çalışan Çocuk Tanımı:

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (20 Kasım 1989) 18 yaşından küçük olanları çocuk olarak tanımlamıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 1973 tarih ve 138 sayılı Sözleşmesi'nde ise; "meslek statüsü ne olursa olsun (ücretli, bağımsız çalışan, ücretsiz aile işçisi) ekonomik amaçlı mal ve hizmet üretimine katılan 15 yaşından küçük kişiler" çalışan çocuk olarak tanımlanmıştır.

2- Çocukların Çalışma Nedenleri:

Çocukların çalışma nedenleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için farklılaşmakla birlikte, genel olarak aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- Yoksulluk
- Eğitimle ilgili nedenler •Göç
- İşsizlik
- Gelenekler
- İşverenlerin çocuk işgücü talebi
- Yasal mevzuattaki yetersizlikler

Bu alanda yapılan araştırmaların hemen hepsi, çocuk işçiliğinin asıl nedeninin yoksulluk olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ekonomik güçlükler ailelerin çocuklarını okuldan alarak çalışma yaşamına itmelerine neden olmaktadır. Nitekim gelişmekte olan ülkelerde çocuk emeğinin daha yoğun kullanılması bu savı destekleyen bir durumdur.

Eğitim çocuk işçiliğini önlemede önemli bir etken olmanın yanı sıra, çocuk işçiliği besleyen bir unsur haline de dönüşebilmektedir. Örneğin zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması Türkiye'de çocuk işçiliğinin azalmasına katkı sağlamışken, eğitimin içerik olarak tatmin edici olmaması, maliyetinin yüksekliği, ulaşılabilirliğinin zorluğu, eğitilmiş kişilerin karşılaştığı yüksek işsizlik oranı gibi sorunlar eğitime devamı azaltmaktadır. Kırsal kesimden kentlere doğru yaşanan hızlı göç, çocuk işçiliğini arttırmaktadır. Çünkü yeterli eğitime sahip olmayıp vasıfsız işgücü olarak çalışma yaşamına atılan göçmen aile bireylerinin kazançları evlerini geçindirmeye yetmemektedir.

Bugün tüm dünyada artan bir seyir gösteren işsizlik bir yandan yoksulluğu daha da arttırırken, diğer yanda çocuk işçiliği körüklemektedir, işsizlik dolayısıyla ailelerine temel gereksinimlerini karşılamaya olanağı sağlanmayan çocuklar, okulla ilişkilerini kesip çalışma yaşamına atılmaktadırlar.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen geleneksel bakış açısı çocuk işçiliğini normal karşılamakta, hatta bazen de gerekli görmektedir.

İşverenlerin ucuz ve uysal olan çocuk emeğine olan talepleri, ekonomik ve mali sıkıntılar nedeniyle artmaktadır. Çocukların yaygın olarak istihdam edildikleri işlerin ve işletmelerin denetim kapsamı dışında olmasının yanı sıra, kapsamda olan işyerlerinin denetimlerinin etkin olarak yapılmaması, her şeyden önce kamu gücünün sosyal politikalarından cayma ve kaçma eğitimi göstermesi mevzuat açısından ciddi sıkıntılar yaşanmasına neden olmaktadır. (1)

Osman Merttopçuoğlu

3- Çocuk İşçiliğinin Tarihsel Gelişimi ve Çocukların Çalışma Alanları:

Çocuk emeği kullanımı tarihin her döneminde bulunmakla birlikte, 16.yy.'da ABD'de köle ticareti ile ivme kazanmış, makinelerin ortaya çıkması, fabrikaların kurulması kısacası modern sanayinin oluşması ile 18.-19.yy.'da İngiltere'de en ağır dönemini yaşamıştır. Sanayi devrimi dönemi İngiltere'sinde fabrikalarda çalışan işçilerin üçte ikisi kadın ve çocuklardan oluşmakta ve çocukların yaşları 6'ya kadar inebilmektedir. Bunun yanı sıra, çalışma saatleri ise 15-16 hatta 18 saati bile bulabilmektedir. Yine 1730 ile 1779 yılları

arasında Londra'da ölen insanların yarısının 5 yaşın altında olduğu bilinmektedir.

Bu ağır çalışma koşullarına rağmen, 19. yüzyıla gelene kadar çalışan çocukların korunması zorunluluğu ile ilgili yasal düzenlemelere rastlamak mümkün değildir. Bu konudaki ilk düzenleme, 1802 yılında İngiliz Parlamentosu'nda kabul edilen "Çırakların Bedensel ve Tinsel Sağlıkları Hakkında Yasa"dır. Anılan Yasa bir yandan çocukların korunması gerektiğini ortaya koyarken, diğer yandan da çocukların o tarihe kadar hangi koşullarda çalıştırıldığını da belirtmektedir. Yasa'ya göre;

- Çocukların çalışma süreleri 12 saat olarak saptanmakta,
- Gece çalışmaları yasaklanmakta,
- Çıraklar geceli gündüzlü olarak işverenin yanında kalmakta iseler, işveren, kız ve erkek çocuklar için ayrı yatakhaneler kurmakla yükümlü tutulmakta,
- Çocukların okuma yazma öğrenmek amacıyla okula devam etmeleri sağlanmakta,
- Çocuklara yılda bir kat giysi verilmektedir.(2) 21. yüzyıla girdiğimiz bu dönemde çocuk işçiliği sorunu hala devam etmektedir. Bu sorun gelişmiş ülkelere oranla gelişmekte olan ülkeler için daha büyüktür. ILO'ya göre bugün gelişmekte olan ülkelerde, 5-14 yaş arasında çalışan yaklaşık 250 milyon çocuk bulunmaktadır. Bu çocukların çoğu okula gidememektedir. Çalıştıkları işlerin sürekli birbirini tekrarlayan işler olması nedeniyle sağlık ve güvenlikleri tehlikeye girmekte, fiziksel ve ruhsal gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir.(3) Devlet İstatistik Enstitüsü'nün hazırladığı "1999 Çocuk İşgücü Anketi'ne göre ise, ülkemizde 6-17 yaş grubunda bulunan 16,1 milyon çocuğun %10,2'sinin yani 1.7 milyon çocuğun herhangi bir ekonomik uğraşı içinde olduğu belirtilmektedir. (4)

Öte yandan bu rakamın gittikçe artış gösterdiği ve günümüzde 3 milyon civarında olduğu da bilinmektedir.^(5)

ILO'ya göre genel olarak çocukların çalıştıkları veya faaliyet gösterdikleri alanlar şunlardır: "Ev işleri, ev işi olmayan ücretsiz işler, bağımlı çalışma, ücretli çalışma, marjinal ekonomik faaliyetler, okula gitme, tembellik ve işsizlik, yeniden üretim ve boş zamanlar ile yeniden üretici faaliyetler"dir.(6)

Bu sınıflamaya rağmen, çocuklar hemen her sektörde çalışmakta ve kayıtlı yada kayıtsız çalışma durumlarının her ikisinde de yaptıkları işler çoğunlukla uluslar arası sözleşmelerde yer alan hükümlere aykırı olmaktadır. Öte yandan pek çoğu kendi serbest seçimleri ile işe girmemektedir. (7)

4-Çalışan Çocukların Karşılaştıkları Riskler:

Yapılan çeşitli araştırmalara göre çalışan çocukların çalışma sisteminde karşılaştıkları riskler genel olarak beş başlık altında toplanmaktadır. Bunlar;

a) *Doğal çevreden kaynaklanan riskler;* çalışan çocuğun yaşadığı çevrenin ağır iklim koşullarına sahip olması, çevrede tehlikeli hayvanlar ve böceklerin varlığı; enfeksiyon riski ve biyolojik risklerin söz konusu olması; işe gidiş gelişte uzun, yorucu ve tehlikeli yollar ve tehlikeli çevrenin varlığıdır. Ayrıca yaşanan yer, yaşanan yerdeki kişi sayısı, beslenme durumu ve dinlenme süresi de bu risklere dahil edilebilmektedir.

b) *Çalışma ortamından kaynaklanan riskler;* çalışan çocuğun üretim etkinliğini gerçekleştirirken karşılaştığı risklerdir. Bu riskler şöyle sıralanabilir.

- Çalışma alanları ve yerleri
- Çalışma çevresi
- Aletler, makineler aygıtlar,
- Maddeler ve ürünler,
- Tesisler ve işlemlerden kaynaklanan riskler.

c) *Çalışma etkinliğinden kaynaklanan riskler;* konunun

en can alıcı noktasını oluşturmaktadır. Bu konu başlığı altındaki riskler çocuğun yaptığı iş, çalıştığı üretim dalı ve yürüttüğü işlemlerle ilgilidir. Dolayısıyla çalıştıkları syre içerisinde yüklendikleri fiziksel ve zihinsel yükün ağırlığı, kişisel donanımlar ve hijyen kurallarına uyup uymamaları ve işyerinde sağlık ve güvenlik örgütlenmesinin durumu gibi konular önem kazanmaktadır.

d) *Çalışma koşullarından kaynaklanan riskler,* çalışma süresi ve ücretler konularını içermektedir. Bu iki unsur, doğal ortamdan, çalışma ortamından ve çalışma etkinliğinden kaynaklanan güçlüklerin daha da ağırlaşmasına ya da taşınabilir hale gelmesine katkıda bulunurlar.

e) *Çalışma ilişkilerinden kaynaklanan riskler*, kapsamında güvenli olmayan statüler, baskı ve ayrımcılıklar ile topluluk ilişkilerinden bahsedilebilir. (8)

5- Çocuk Emeğini Önlemek İçin Yapılan Çalışmalar: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı, ILO Anayasası ve ILO'nun ülkemizde de onaylanan 15, 58, 59, 77, 78, 123, 138 ve 182 sayılı Sözleşmeleri gibi uluslararası belgeler ile Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, AB'ye adaylık sürecinde hazırlanan "Ulusal Program" ve ulusal mevzuatta yer alan çeşitli hükümlerde çocuk çalıştırılması konusu tanımlanarak, en az çalışma yaşı, iş türü, çalışma süresi ve karşılaşılması olası riskler belirlenmiş ve çalışan çocukların korunması amacıyla alınması gereken bazı önlemler tanımlanmıştır.

Bu yasal yükümlülüklerden yola çıkarak ve çocuk işgücünün uzun vadedeki olumsuz yönleri de göz önüne alınarak, başta ILO olmak üzere, UNICEF ve diğer uluslar arası kuruluşlar çocuk emeğinin sona erdirilmesi yönünde önemli adımlar atılmasını sağlamışlardır. Özellikle ILO tarafından 1992'de başlatılan Çocuk Emeğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC) dünya genelinde ilgi görmüş ve ülkemiz ILO ile yaptığı IPEC çalışmalarını 2006 yılına kadar uzatmıştır.

Ancak, birçok kamu kurumu ve gönüllü kuruluşun IPEC ile yaptığı işbirliği sonucunda çocuk işçiliği ile mücadeleye önemli katkılar sağlanırken, çocuk işçiliğinin kısa vadede önlenemeyeceği gerçeği de ortaya çıkmıştır. Bu gerçeğin anlaşılmasından sonra çalışmaların büyük bir çoğunluğu çalışan çocukların çalışma koşullarının iyileştirilmesine ve çocukların sıkıntılarının azaltılmasına yönelmesine neden olmuştur. Bu kapsamda sanayi, kırsal kesim ve sokakta çalışan çocuklara yönelik çalışma modelleri gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

IPEC Projelerini, "Çocuk işçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi" çalışmaları ile bu kapsamda en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği ile mücadele programlarının geliştirilmesi çalışmaları izlemiş, ancak, bu çalışmaların hedeflenen başarıyı sağlayıp sağlamadığı da sürekli tartışma konusu olmuştur. Çünkü ekonomik sıkıntılar nedeniyle, gerek ILO gerek AB gibi dış yardımlara bağlı araştırmalar, gerekse daha önce vurgulandığı üzere kamu gücünün sosyal politikalardan kaçma eğilimi, üzerinde kararlı bir politika çalışması gerektiren çocuk işçiliği konusundaki başarının hızını kesmektedir.

Peki ne yapmak gerekmektedir? Çalışan çocukları yukarıda sıralanan risklerden korumak ve bir anlamda onların yazgısını belirleyecek olan, bu alanda yapılan araştırmalar ve yönlendirici girişimlere ağırlık vermekle işe başlanabilir.

Bilindiği üzere çocuk emeğine yönelik çalışmalar uzun ve kısa erimli hedefler olarak, iki açıdan ele alınmaktadır. **Uzun Erimli Hedef:** Çocuk emeğinin sona erdirilmesidir. Bunun için ekonomik koşullar gözden uzak tutulmaksızın çalışan çocukların içinde bulunduğu koşullar, gelecek konuları ve olası sorunları sergilenerek, köklü düzeltmelere gidilmelidir. **Kısa Erimli Hedef.** Uzun erimli hedefi gerçekleştirene kadar geçecek süre içerisinde, çalışan çocukların sorunlarının hafifletilmesi amacıyla sağlık ve güvenlik önlemlerinin sağlanmasıdır. Bunun için küçük ölçekli ve dar kapsamlı çözümlere yönelmek gereklidir. işte uzun vadeli hedefe ulaşana kadar geçecek sürede, ülkemizde çalışan çocukların daha çok küçük ölçekli işyerlerine sıkıştıkları ve bu işyerlerinin de çok elverişsiz ve sağlıklı bozucu ortamlar olduğundan yola çıkarak, çalışan çocuklara daha iyi bir sağlık-sosyal hizmet ve daha iyi bir çalışma ortamı oluşturmak için "**Fişek Modeli**" adı verilen bir program geliştirilmiştir.

Model; tümelci, kendini yenileyebilen, yinelenen, yasal yünden işveren için zorunlu öğeleri ortaya çıkaran, kendi parasal kaynakları ile ayakta durabilen (sürdürülebilir), toplumca özlenen ve beklenen bir hizmet düzeyi ve katılımcılığın önde olduğu bir yapı oluşturmuştur.

Fişek Modeli; hizmetin yürütüldüğü bölgede bir "sağlık merkezi/bağlantı noktası" oluşturulması, yürüyen bir klinikle (mobil-ünit) küçük işyerlerinin gezilmesi; çiraklık eğitim merkezlerinde bir okul sağlığı birimi kurulması ve "işçi sağlığı iş güvenliği önlemler sergisi" açılmasından oluşmaktadır.

Fişek Modeli aracılığıyla bugüne kadar, Ankara (Ostim, Sincan), İstanbul ve Denizli'de bulunan 4 merkezde 300'ün üzerinde küçük ölçekli işyerine grup işyeri sağlığı güvenliği hizmetleri sunulmuştur, (İstanbul ve Denizli'deki merkezlerde yapılan çalışmalar sona ermiştir.) Ayrıca İstanbul/Pendik'te TİSK'in çalışan çocuk bürosu faaliyetlerine paralel olarak, TİSK ile birlikte bir işyeri ortak sağlık birimi kurulmuştur. Hizmet zinciri aksatılmaksızın ve geliştirilerek sürdürülmektedir. Hizmet işveren katkılarıyla da kendini döndürür hale gelmiştir, ilklerden bir başkası da konunun "sağlık", "güvenlik" ve "sosyal" boyutunun ilk kez bir arada el alınmış olmasıdır.

Modelin bazı ayırıcı özellikleri de bulunmaktadır.

Bunlar;

- Çocuk ve genç vurgusu
- Kadın kimliği vurgusu
- İş sağlığı ve güvenliği vurgusu
- Toplumsal boyut vurgusu
- Sürekli devinim ve toplum katılımı
- Kaynak sorununun aşılmasında kendine yeterli olma
- **Modelin yaygınlaştırılması ve ülke düzeyinde eş-ilkeler çevresinde örgütlenmedir.(9)**

Fişek Modeli'nin çocuk emeği ve iş sağlığı güvenliği konusundaki tüm faaliyetlerini destekleyen başka araçları vardır. Bunlar:

- "**Çalışma Ortamı**" Dergisi: 11 yıldan beri, iki ayda bir yayınlanmakta ve iş sağlığı güvenliği alanında

ülkenin en uzun soluklu tek dergisi olma unvanını taşımaktadır.

- **"Çocuk Emeği" ve "İş Sağlığı Güvenliği" kütüphaneleri:** Alanlarındaki Türkiye'de tek olma özelliğini taşımakta; internet üzerinde erişilebilmektedir (www.fisek.org.tr/kutuphane).

- **İş sağlığı güvenliğine özgü bir internet sayfası** (www.isguvenligi.net/) ve **Çocuk Emeğine özgü bir internet sayfası** (www.fisek.org.tr) : Sürekli yenilenmektedir.

Bugüne kadar Enstitü çalışmaları birçok ulusal toplantının yanı sıra 6 uluslararası toplantıda da sunulmuştur. Ayrıca Fişek Modeli, 1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı (Habitat-II) kapsamında yer alan "En iyi Uygulamalar Sergisi"nde Türkiye'yi temsil eden 8 proje arasında yer almıştır. Dahası bu projeler T.C. Cumhurbaşkanlığı "Takdir Belgesi" ile ödüllendirilmiştir.

Enstitü ayrıca 1992-1999 yılları arasında ILO/IPEC katkısı ile 4 Çalışan Çocuklar Projesi yürütmüştür. Fişek Vakfı Merkezi'nde, çok amaçlı sergiler, el sanatları uygulamaları, seminerler ve söyleşiler yapılmaktadır. Enstitü'nün yüz akı projeleri "Küçük İşyeri Ortak Sağlık-Güvenlik Birimi", "Genç Kız Evi" ve "Çalışan Çocuklar için Yaz Kampı" halen sürdürülmektedir.

Bütün bu çalışmaların başarıya ulaşmasının tek bir ölçütü vardır : O da çocuk emeğinin sona erdirilmesi için uygun ortamın sağlanması; hedef grubun çalışan çocuklardan çalışan gençlere dönüşmesidir.

Bu başarı toplumun yüzakı olacaktır.

Kaynaklar:

(1) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ILO-IPEC, "Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi İçin Zamana Bağlı Politika ve Program Çerçevesi" (Taslak).

(2) Fişek, G., "Çocuk Emeği", www.fisek.org.tr/o117.php (Erişim tarihi: 07.10.2003)

(3) Mathews, R., Reis, C, Iacopino.V., **"Child Labor: A Matter of Health and Human Rights"**, Journal of Ambulatory Care Management / April-June 2003-10-08

(4) Peker, M. **"Çocuk İstihdamı Üzerine Bir Deneme"**, <http://www.fisek.org.tr/017.php> (Erişim tarihi: 07.10.2003)

(5) Fişek, G., "Çalışan Çocuklara Sağlık Hizmeti Sunumu: Türkiye Deneyimi", www.fisek.org.tr.

(6) ILO, **"Childvork, Poverty and Underdevelopment"**, 1981, s:2-11

(7) Oktay, Nilüfer, **"Türkiye'de Çalışan Çocukların Ekonomiye Etkileri: Adana'da Küçük Ölçekli İşletmelerde Çalışan Çocuklarla İlgili Bir Alan Araştırması"**, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana-1999, s:6

(8) Derrien, J.M., **"Çocuk Çalıştırılması ile İlgili Politika Hazırlanması ve İş Denetimi" Eğitim Klavuzu**, Çevirenler:Dr.Bülent Piyal, Drç. Haluk Başçıl, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve ILO, 1994, Ankara, s:70-84

(9) Fişek, G., "Çocuk Emeği", www.fisek.org.tr/o117.php(Erişim tarihi: 07.10.2003)

---

* **Bu çalışma 13-15 Ekim 2003 tarihleri arasında Ankara'da yapılan 3. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Bölgesel Konferansı'nda sunulmuş, ancak yayınlanmamıştır.**

** **Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Vakfı Gönüllüsü**

VAKIF HABERLERİ

Paylaştıkça Zenginleşen Çabalar ve Yaptıklarını Duyurabilme

RESİM SERGİLERİ:

Vakfımızın yüz akı çabalarından biri de her ay resim sergileri... 2005 Ocak-Şubat aylarında bir oğul'u konuk ettik; Nisan'da da bir baba-kız'ı konuk edeceğiz. Mert Şener okurlarımızın ve gönüllülerimizin hiç yabancıları olmadığı, genç ve çalışkan bir resim sanatçısı. Her yılın başında mutlaka Prof. Dr. Nusret H. Fişek Bilim ve Sanat Ortamımızda sergisini açıyor. Sürekli olarak kendisini yeniliyor; bir öncekinden farklı bir görünüm sergiliyor. Bu kez bilgisayarın teknik olanaklarını da sergisine katarak çok özgün resimler ortaya çıkarmış. Kendisinin 2006 sergisini de heyecanla ve merakla bekleyeceğiz; çalışmalarında başarılar diliyoruz ve yaratılarını bizlerle paylaştığı için teşekkür ediyoruz.

Şubat 2005'te Bilim ve Sanat Ortamımızın konuğu Mehmet Şener'di, ilk kişisel sergisini açan Mehmet Şener'in resimleri çok göz alıcı ve etkileyiciydi. Paylaşmanın mutluluğunu duyan Mehmet Şener, resim sergisini açmakta geç bile kalmıştı. Umuyoruz, izleyicileriyle paylaştığı mutluluk, onu, yeni yeni sergilerde, bizi çalışmalarıyla buluşturmaya itecektir.

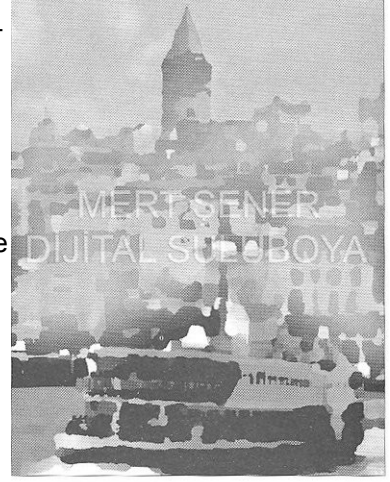
CUMHURİYET'İN ANIT KİŞİ VE KURUMLARI:

23 Nisan 1920'de TBMM'nin Ankara'da açılışı, yepyeni bir yaklaşımın ve yepyeni bir birlikteliğin işaretiydi. Onu izleyen yıllar, Osmanlı imparatorluğu ile tüm bağlarını koparan, onun yazısından, zihniyetine; kurumlarından köhneliğine kadar tüm ayak bağlarından kurtulmak amaçlanmıştı. Bu dönemde, peşpeşe bir çok sivil toplum kuruluşunun ve kamu kuruluşunun ortaya çıkışı özendirildi. Bu oluşumlar, aynı zamanda Cumhuriyetin insana verdiği değer, yurttaşına ne ölçüde güvendiğinin de kanıtıydı.

Geçen yıl ilkbaharda, Hakan Acar'ın Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu üzerine çalışmasını gün ışığına çıkarmıştık. Bu yıl ilkbaharda ise Ali Eren Doğan'ın "Hıfzıssıhha Okulu ile Nusret Fişek" in bulunduğu dönemi irdeleyen ve bundan çıkan dersleri tartışan çalışmasını sunacağız. Hıfzıssıhha (Sağlığı Koruma) Okulu, Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak 1928 yılında kuruluyor. Cumhuriyetin kurucularının sağlık alanında ve onun okulu olacağını düşündükleri Hıfzıssıhha Okulu'ndan büyük beklentileri var. Bu beklentinin ne ölçüde büyük olduğu; bu okulu kurma kararını alanların ne kadar geniş açılı ve sağlıklı bir bakış açısı olduğu iki yıl sonra kendisini gösteriyor: 1930 yılında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (Genel Sağlığı Koruma Yasası) çıkarılıyor. Bu yasa bugün de bir çok hükmüyle geçerliliğini koruyan; değişik iktidarların onu değiştirme ve karalama çabasına karşın hala ayakta durabilen ve saygıyla önünde eğilinen bir yasa. (Ama Hıfzıssıhha Okulu'nun kuruluş yasasının 1928 yılında çıkarılmış olmasına karşın, okulun açılışının ancak 1936 yılında yapılabildiğinin nedenlerini ve götürdüklerini de düşünmek gerek).

Biz yalnızca ayakta durabilen kurumlar istemiyoruz. Aynı zamanda sürekli olarak yücelen ve toplumu daha öteye götüren kurumlar istiyoruz, işte Hıfzıssıhha Okulu'nun böylesi bir rol üstlendiği dönemlerden biri 1958-1963 arasında Prof. Dr. Nusret H. Fişek'in müdürlüğünü yaptığı dönemdir. Bu dönem, ülkemizde sosyal politika dalgasının da yükseldiği; sağlık alanında dev yasaların çıkarıldığı dönemdir. Hem bu çalışmalara temel olacak araştırmaların yapılması ve hem de bu devrimci sağlık anlayışını uygulayacak sağlık personelinin iş üstünde yetişmesi gerekiyordu. Bir halk sağlığı fakültesine giden süreçte, neler söylendi, neler yapıldı. Ali Eren Doğan, bu gelişmeleri, bir kişinin çok şey yapabileceğinden yola çıkarak irdeliyor.

Cumhuriyet nitelikli bürokrasisini çoğaltıyor ... Gerek devletin, gerekse kurumların iyi yetişmiş, işi bilen, sorunlara çözüm üreten insanlara gereksinme duyması kaçınılmaz bir gerçektir. Bu gerçeğin iyi algılanması, uygulanan politikaların yerinde, zamanında ve gerektiği gibi olmasına olanak verir. Genç Cumhuriyet'in, bu özelliklere sahip insanları yönetim sürecine taşınması onun geleceğini sağlamlaştırması açısından çok

önemlidir. Bu yaklaşım aynı zamanda, siyasetçinin yapmak istediklerini doğru olarak yerine getirmesine zemin oluşturacaktır. "1980 sonrası bürokrasiyi saf dışı ederek ya da siyasetçinin oyuncağı haline getiren yönetim yapısı" Hıfzıssıhha Okulu'nu da kapatmıştır. Dağıtılan kütüphaneler, SEKA'ya kağıt hamuru yapılmaya gönderilen kitaplar, bir dönemin kapandığını gösteriyordu.

Nitelikli nitelikler bütünü ... "Nusret H Fişek ile ilgili tüm okumaların ortaya çıkardığı bir özellikler bütününde sözetmek olasıdır. ... Bu özellikler, onun, okul müdürlüğü ve diğer görevlere kişiliğini nasıl kattığının açık bir anlatımıdır. ... Bilim adamlığının da etkisiyle, uygulamaya dönük çalışmalarında gözlem ve bu gözlemlerden çıkan sonuçları kendisi için bir model kuracak şekilde organize etme becerisine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yapılan işlerde evrenselle yakalama başarısını gösterecek bir vizyon sahibi olduğuna kuşku yoktur. ... Onun döneminde Okul'un, uluslararası etkinliklerinin önemli bir artış göstermesi de bu evrenselle yakalama özelliğinin bir yansımasıdır."

Eğitimsiz yarın olmaz ... "Sağlık eğitiminin önemini iyi kavrayan ve eğitimin yanına uygulamayı da sorunların çözümünde bir yöntem olarak koyan Nusret H. Fişek, çözüm üretici bir kişilik olarak karşımıza çıkmaktadır. ... O, öğrettiklerini, uygulamaları için öğretirdi. ... O süreklilik özelliği olan bir eğitim anlayışını savundu. ... Hıfzıssıhha Okulu'nun batıdaki benzerlerine gelenlerin, halk sağlığı alanında yetişmiş, nitelikli insanlar olmasının önemini belirtmiş ve Hıfzıssıhha Okulu'nun (ve ulusal sağlık sisteminin) bu niteliklerle yetişmiş insanlarla gelişemeyeceğini vurgulamıştır."

"Eğitimsiz yarın olmaz, onun, en temel toplum kalkınması yaklaşımıdır. ... Nusret H. Fişek'in tıp eğitimi konusundaki yaklaşımı, bilimsel ama halka dönük hekimlik anlayışı olarak tanımlamak, onun eylem ve fikirlerini özümsemek açısından çok yerinde olacaktır. ... Toplum kalkınması, hayata uyum eğitimi, toplum hekimliğinin kapsamını göstermesi açısından çok önemlidir. Hıfzıssıhha Okulu'nun Nusret H. Fişek için en önemli yanı, bu okula müdür olduktan sonra

eğitmenliğinin/eğiticiliğinin göstermiş olduğu aşama ve tüm niteliklerini ortaya çıkaracak bir sürecin başlamış olmasıdır. ... Genel bir yargı olarak kabul edilmektedir ki, Nusret H. Fişek'in yaşamında gerçekleştirmediği en önemli, hatta tek şey, Hıfzıssıhha Okulu'nun Ankara Halk Sağlığı Akademisi'ne dönüştürülememesidir." Bir kurum bir insan ... Bu gerçeği anlatabilmek için, öncelikle bu iki unsurun birbirleriyle nasıl kesiştiklerini anlamak gerekmektedir. ... Türkiye çok partili döneme geçmiş, ancak uygulanan politikalar ve yapılanlar tek parti döneminin hesabını sormaya yönelik bir halk almıştı. Bu dönemde uluslararası literatürün etkisiyle özellikle toplum kalkınması kavramı sıkça tartışılmaya başlanmış ve bu kavramın içeriğini yansıtan uygulamalar kendine hayat bulmaya başlamıştır. ... Hıfzıssıhha Okulu'nun işlemeyişi ile ilgili TBMM'de ısrarlı konuşmalar ve oluşan tepkiler, Sağlık Bakanlığı'nı konuya eğilmek ve çözüm üretmek zorunda bırakmıştır. ... Dönemin Sağlık Bakanı Lütfi Kırdar, Fişek'i istemiş ve 'Hıfzıssıhha Okulu'nun geliştirilmesi gerekiyor. Bunun için seni oraya müdür yaptım' demiştir. ... Bir konuda (özellikle kamuda) , bir eylemin başlayabilmesi için siyasi otoritenin o konuya bakış açısını net bir şekilde ortaya koymasına gereği vardır. ... Bir konuya önem ve değer katacak kişilerin ortaya çıkarılmasına önem atfeden ve önem atfedilen arasında doğru orantı aramak gerekir. Kısacası, müdürlüğe tayin, bir insan - bir kurum yaklaşımında, taraflara karşılıklı kazanımlar için

fırsatlar sunmuştur."

VAKIF HABERLERİ

FİŞEK ENSTİTÜSÜ - İSGUVENLİĞİ.NET - BİLİŞİM - BEYİN GÖÇÜ - UZAK ÜLKE

FİŞEK ENSTİTÜSÜ

VAKIF HABERLERİ

MERHABA

özgürlükten, sevgiden, kardeşlikten, emekten, barıştan, üretmekten yana türkü söyleyenlerdeniz bizler de. Şairin dediği gerçekten doğru. İlk günler bir avuçtuk, türkümüzü duyan, aynı türküyü söyleyenlerle çoğaldık, çoğalmaya da devam ediyoruz. Çoğaldıkça da coşkumuz artıyor, yeni yeni güzel şeyler yapıyoruz.

Ankara ve İstanbul'daki gönüllü dostlarla toplandık bu ay. Neler yapabiliriz sorusunu sorduk kendi kendimize. Meğer Vakfımız ve çalışan çocuklar için ne çok şey yapılabiliymiş.

Bu projeleri yaşama geçirdikçe sizlerle de paylaşacağız. Bakarsınız şimdi gelirsiniz aramıza, birlikte yürümeye, üretmeye başlarız hemen. Ya da, "Hele bir görelim" dersiniz. Her iki kararınızı da saygıyla karşılarız.

Ama "Ben ne yapabilirim?" diye bir soru takıldıysa aklınıza hemen söyleyelim. Herkesin Vakfımızda yapabileceği bir iş var inanın. Bazılarını hemen sıralayabilirim.

✘ Dergimize yazı yazabilir ya da abone sağlayabilirsiniz.

✘ Eğer yabancı diliniz varsa, çeviriler yapabilir, yabancı konuklarımız geldiğinde onlarla ilgilenebilir ya da yazılacak yazılarda yardımcı olabilirsiniz.

Genç Kız Evi
Genç Kız Evi'nden haberler var... [Genç Kız Evi'nden haberler için tıklayın]

ÇOCUK EMEĞİ HABERLERİ
Çocuk Emegi Haberleri bölümümüz yayında.. [Haberler için tıklayın]

FOTOGRAF YARIŞMASI
3. Çalışan Çocuklar Fotoğraf Yarışması sonuçlandı. [Sonuçlar için tıklayın]

GENÇ KIZ EVİ
Ankara'da kurduğumuz "Genç Kız Evi"nde bugün çalışmaya başladık. [Ayrıntılı bilgi için tıklayın]

Kurum Kimliği
Çalışmalar
Projeler
Kütüphane
Etkinlikler
Bize Katılın
İletişim
Site Haritası

Arş

Internet zone

Çalışma böylece sürüp gidiyor. Çalışmanın köşe taşlarını burada aktarmakla yalnızca sizin iştahınızı kabartmayı amaçladık. Umarız yazarına haksızlık etmemişizdir. Ali Eren Doğan'a yoğun çabalan ve yaratıcı yaklaşımı için teşekkür ederiz. Bu çalışmaların bir yayına dönüşmesi ve sizlerle bir an önce buluşturulmasını dileriz.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KENDİSİNİ ANLATABİLME VE YAPTIKLARINI DUYURABİLMESİ:

Sivil toplum örgütlerinin yapabildiklerinin, bundan yararlanan bir avuç insan için çok anlamlı olduğunu biliyoruz. Ama bununla bitmiyor. Çünkü yalnızca kendi toplumumuzun değil, bir çok dünya toplumunun, neler yapılabildiğini, nelerin aşılabildiğini merak ettiğini de biliyoruz. Herkesin kendi mücadelesini yürütürken, başkalarının da ayakta olduğunu ve insanlığın ölmemesi için çalıştığını bilmek istemesi çok doğal. Dergimiz Çalışma Ortamı bunun için büyük bir fırsat... Ama bundan daha da etkili bir aracımız var: Geçen yıl ilk kez size bu istatistiklerden bilgiler sunmuştuk. Bu yıl da kısa bir özet yapacağız. Web sayfalarımızın ziyaretçi sayıları şöyle :

Ay (Aralık 2004)	Ziyaretçi Sayısı
fisek.org	49
dagkecisi.com	57
fisek.com	46
isguvenligi.net	55
linux.fisek.com.tr	46
TOPLAM	253

İnternet sayfalarımıza Türkiye'nin dışında da bir çok ülkeden giriş yapılıyor. Bu da bize çok kıvanç veriyor. Bunun rastlantısal olmadığını yukarıda ziyaretçi ülkelerin Aralık 2003 ile 2004 ve Nisan 2005 sayılarına bakarak da görebilirsiniz. www.fisek.org.tr iki dilde ziyaretçilere ulaşıyor; Aralık 2004'te 336 olan günlük ziyaretçi sayısı Nisan 2005'te 408'e ulaşmıştır. Her geçen gün artan bir grafiğimiz var. Toplam 92 ülkeden gelen ziyaretçilerimizin ülke sayılarının web sayfalarımıza göre dağılımı da şöyle :

Ay (Aralık 2004)	Ziyaretçi Sayısı
fisek.org	336
dagkecisi.com	63
fisek.com	149
isguvenligi.net	73
linux.fisek.com.tr	344
TOPLAM	965

İşte bu ülkelerden bazıları : Benin, Bosna-Hersek, Brezilya, Burkino-Faso, Estonya, Fas, Gana, Gürcistan, Guetemala, İran, Kazakistan, Kıbrıs Rum Kesimi, Kırgızistan, Lüksemburg, Mali, Tayland, Yunanistan, Malaysiya, Tayvan, Çin. Vakıf etkinliklerinin ve söyleminin anlatıldığı sayfasının Nisan 2004 istatistiklerine bakıldığında, sayfalardan ne ölçüde yararlandığının bir göstergesi olarak kullanabilecek olan "megabayt" miktarları ülkeler açısından çok ilginç bir görünüm ortaya koymaktadır. Şöyle ki:

Türkiye ve çözümlenemeyenler	2.092 MB	(%80,9)
Amerika Birleşik Devletleri	245 MB	(% 9,5)
Kanada	57 MB	(% 2,2)
Almanya	48 MB	
Norveç	26 MB	
Belçika	20 MB	
İngiltere	16 MB	
Hollanda	15 MB	
Avustralya	14 MB	
Fransa	13 MB	
Hindistan	7MB	
İsveç	6MB	
Japonya	5MB	
Diğerlerinin Toplamı	15 MB	
TOPLAM 602 + 454 = 1058 MB		

Bu veriler bize yaptıklarımızı en az yurttaşlarımız kadar diğer ülkelerdeki insanlara da aktarma konusunda başarılı olduğumuzu ortaya koymaktadır. Diliyoruz ve çabalıyoruz ki, özgün ve en iyi uygulama olarak nitelenen çalışmalarımız, yurttaşlarımızca artarak gezilsin; ülkemizin çağdaş çizgide dönüşümünde de birer araç olsun.

Tüm ziyaretçilerimize, bize yaptıklarımızı duyurma olanağı tanıyan bilişim grubumuza (Didem Kamoy, Doruk Fişek, Ekin Meroğlu, Koray Löker) teşekkür ediyoruz.

BULMACA
Tehlikeyi tanıyalım
Kerpeten İle Kablo Kesimi

Mustafa TAŞYÜREK
(mustafatasyurek at fisek nokta org nokta tr)

Durum : işçi kablo yumağından bir uç çıkarmış ve kerpeten ile gerekli miktarı kesmek üzere, işçinin bu çalışma sırasında karşılaşılabileceği tehlikeyi tanımlayabilir misiniz ?

Neler Olabilir ?

1. Kesildikten sonra kablo fırlayıp işçinin gözüne girebilir.
2. İşçi elini kerpetene sıkıştırabilir; çünkü parmaklarına dikkat etmiyor.
3. Kablo yumağı asılı bulunduğu yerden kayıp işçinin üzerine düşebilir.

Ne yapılmalı?

(Yanıtı 15. sayfada)